

Bizim Ailə

No: 3- İyul-Avqust-Sentyabr-2008-Qadın-Ailə Jurnalı

Xoşbaxt Ailə üçün

sağlam

əvlilik

BİZİM AİLƏ

Qadın- Ailə jurnalı

Dövlət Reysstr № 20929

Təsisçi və redaktor:

Samirə Mahmudova

Məsul katib:

Mədinə Əliyeva

Redaktor müavinləri:

Eslemnur Məmmədova

Qətibə Vaqifqızı

Redaksiya heyəti:

Dr.Mehri Məmmədova

Dr.Qiymət Məhərrəmli

Dr.Sevinc Aslanova

Dr.Mehriban Qasımova

Dr.Samirə Həsənova

Şefika Kaya Meriç

Zeynəb Nuri

Sevda Xəlilova

Meryem Demir

İlahə Əliyeva

Vüsalə Quliyeva

Aynur Hüseynova

Rəna Mirzəliyeva

Əzimə Məmmədova

Səadət Müzəffərova

Abunə və reklam işləri:

Aynur Məmmədova

Dizayn: Bizim ailə

Ünvan: Bakı şəhəri, Nəsimi

r/n C. Məmmədquluzadə

küçəsi.

Tel: 0503696523

Web:

www.bizimaile.az

e-mail:

bizimaile@bizimaile.az

bizimailedergisi@yahoo.com

Əziz oxucu!

İnsanı bir qadın və kişidən yaradıb onların arasındakı əlaqəni evliliklə tamamlayan Allah Təala bununla yalnızlığın və təkliyin sadəcə özünə xas olduğunu bildirmişdir. Aləmlərə rəhmət olaraq göndərilən son peyğəmbər Hz. Məhəmməd (s.ə.s.) də evliliyin bütün peyğəmbərlərin və xüsusilə də özünün bir sünnəsi (yolu) olduğunu bildirmiş, ümmətini, *“Evlənin, çoxalın, çünki mən qiyamət günü ümmətimin çoxluğu ilə fəxr edəcəyəm.”* deyərək insanları evlənməyə təşviq etmişdir. Allah Rəsulu (s.ə.s.) ümmətini evliliyə təşviq edərkən eyni zamanda onlara xeyirli və bərəkətli bir ailə yuvası qurmanın yollarını və sirlərini də açıqlamışdır.

Evlilik dediyimiz ailə ülvə bir müəssisədir. Onun ülvə və bərəkətli olması qadın və kişiye bağlıdır. Onlar bu müəssisəni ayaqda tutar və ya onlar bu müəssisənin möhkəmliyini sarsıda bilirlər. Evlilik insanın cəmiyyətdə ləyaqət və şərəfini təyin edir, onun şəxsiyyətinin formalaşmasında mühüm rol oynayır.

Evlilik insanın xilqəti etibarı ilə həm ruhi, həm də fiziki ehtiyacdır. Tanışlıqlarını ailə ilə bağlayan iki tərəf evlilik sayəsində gözlərini və nəfslərini zinadan (nikah xarici birləşmə) qoruyur. Onun üçün də ailə nəinki bu iki insanı, daha sonra onlara qoşulan ailə fərdlərinin həyatında da önəmli yer tutur.

Jurnalımızın bu nömrəsinin *“Evlilik”* məsələlərinə həsr edilməsi bizləri bu ülvə müəssisə haqqında bir neçə cümlə deməyə sövq etmişdir. Bu sayımızdakı mövzular gözəl evliliyin sirlərindən, onu qorumanın yollarından, eləcə də evlənmədəki problemlərdən söz açır. Eyni zamanda gündəlik həyatımızda bəzən diqqət etmədiyimiz israfdan və ondan qurtulma yollarından bəhs ediləcəkdir. **Sağlam olaq** bölümümüzdə diş xəstəlikləri ilə bağlı məsələlərdən danışılacaqdır. Bu sayıdakı reportajımızda Qadın Krizis Mərkəzinin məsləhətçisi, hüquqşünas olan Təranə xanım ilə maraqlı söhbətimiz olacaqdır.

Gəlin Allah Təalanın və Peyğəmbərimizin müqəddəs saydığı evliliyi xırda narazılıqlarla və bəhanələrlə dağıtmayaq və bu yolda təcrübəsiz davrananlardan öz köməyimizi əsirgəməyək.

İÇİNDƏKİLƏR

SEVGİYƏ GEDƏN YOLLAR <i>Samirə MAHMUDOVA</i>	3
MƏHƏBBƏTİN BEŞ DİLİ <i>Şefika Kaya MERİÇ</i>	6
GÜNAHLARA QARŞI QALXAN; EVLİLİK <i>Mədinə ƏLİYEVƏ</i>	8
HƏYATIN İKİ ÜZÜ <i>Vüsala QULİYEVƏ</i>	10
EVLİLİKDƏ TƏMƏL MEYARLAR <i>Zeynəb NURİ</i>	12
XOŞBƏXTLİYƏ DƏVƏT <i>Meryem DEMİR</i>	14
XOŞBƏXT EVLİLİYİN SİRLƏRİ <i>Esləmnur MƏMMƏDOVA</i>	16
NİKAH VƏ BOŞANMA <i>Dr. Mehriban QASIMOVA</i>	18
HZ.AİŞƏ ƏS-SİDDİQƏ (R.A) <i>Əzimə MƏMMƏDOVA</i>	20
YUVAYI QURAN ANADIR <i>Osman Nuri TOPBAŞ</i>	22
XOŞBƏXTLİYİN DOQQUZ QIZIL QAYDASI.....	25
İSRAF VƏ ALİCƏNABLIQ <i>Hatice ŞAHİN</i>	26
REPORTAJ <i>Vəfa ƏLİYEVƏ</i>	28
HƏYATIMI ÖZ İSTƏDİYİM KİMİ YAŞAMAQ İSTƏDİM <i>Aynur MƏMMƏDOVA</i>	30
HƏYAT BİR SƏHNƏDİR <i>Elnarə MƏMDİYEVƏ</i>	31
MƏHSƏTİ GƏNCƏVİ <i>Qətibə VAQİFQIZI</i>	32
UŞAQLARIN YALAN DANIŞMASI <i>Ruqiyyə SALMANLI</i>	34
BƏYAZ GÜLÜŞ <i>Dr. Validə FİRUDİNQIZI</i>	36
LƏZZƏT DÜNYASI <i>Müessər TAŞLIYAR</i>	38
MƏTBƏX MƏDƏNİYYƏTİ <i>Məryəm XƏLİLOVA</i>	40
GÖYƏRÇİN SÜLHÜN RƏMZİDİR <i>Gülnar EMİNOVA</i>	42
DOVŞANIN OYUNU <i>Aynur QULİYEVƏ</i>	44

3

SEVGİYƏ GEDƏN YOLLAR

5

MƏHƏBBƏTİN BEŞ DİLİ

22

YUVAYI QURAN ANADIR

30

MƏHSƏTİ GƏNCƏVİ

SEVGİYƏ GEDƏN YOLLAR

Ösizin üçün onlarla ünsiyyət edəsiniz deyə, öz cinsinizdən zövcələr xəlf etməsi, aranızda (dostluq) sevgi və mərhəmət yaratması da Onun Qüdrət əlamətlərindəndir. Həqiqətən, bunda (bu yaradılışda) düşünən bir qövmlər üçün ibrətlər vardır!

Həyat bəşər övladı üçün bir imtahan səhnəsidir. Belə ki, gündəlik həyatımızda gözü-müz önündən su kimi axıb gedən minlərlə insan tipi gəlib keçir. Bunların

içərisində xoşbəxt olanı, olmayanı, dərddli, sevincli olanı hər kəsi görmək olar. Aralarındakı fərq isə baxdıqları eyni pəncərədən müxtəlif peyzajları görmələridir. İzlədiyimiz bu həyat səhnələri ümumiyyətlə iki nəfərdən: qadın və kişidən ibarətdir. Aralarında qurulan sevgi, ülfət, isti münasibət və ya narazılıq, hiddət, kin insanları daima bunlardan nümunə götürməyə vadar edir.

Hər yönüylə xoşbəxt və bir-birinə uyğun olan insanlar vardır. Onları gördükcə qibtə edir, kaş ki, biz də belə olsaq və ailə həyatımız onların kimi davam etsə, deyə təmənna edirik. Bu ideal cütlüklərin səadəti görəsən nədən qaynaqlanır? Onlar hansı səbəblərə görə bu qədər bir-birinə sevimli və uyğun olan insanlardır?

Təbii ki, bir-birini hər cəhətdən tamamlayan insanları tapmaq çöldə çıraq ilə məşəl axtarmaq kimidir. Çünki insanlar müxtəlif xarakter və qabiliyyətlərdə yaradılmışdır. Bu cəhəti Peyğəmbərimiz (s.ə.s.) çox gözəl ifadə etmişdir: *“Allah Təala Adəmi yer üzündəki bütün torpaq çeşidlərindən alınan bir ovuc torpaqdan yaratmışdır. İnsanların bəzisi bu ilahi yaradılışa görə ağ, bəzisi əsmər, bəzisi qarışın, bəzisi bunların qarışığı bir rəngdə yaradıldı. Xasiyyətlərinə görə sevincli, hüznü, kədərli, bədbin, nikbin, pis və yaxşı olmalarının səbəbi də budur.”* (Təbəri, Camiul-Bəyan)

Elə isə xilqətimiz etibarilə belə yaradılmağımız Allah Təalanın təqdirinə bağlıdır. Evlilik həyatına atıldığımızda xoşbəxt evliliyin sirlərindən biri də qarşıdakı həyat yoldaşını gözəlliyi etibarilə sevdiyini kimi, onun - xoşagəlməyən xasiyyətlərini də normal qəbul etməkdir. İdeal insan yoxdur. Ona görə də, bəzi xasiyyətlərinə, kəprizlərinə göz yummalı, onları görməzlikdən gəlmək lazımdır. Sanma ki, xoşbəxt ailələrin səbəbi hər ikisinin gözəl münasibətindən, xarakterindən doğur. Əksinə, xoşbəxt evliliklərin təkcə səbəbi onların hər gördüyü hadisəni böyütməmələri, yəni dəvəni fil etməmələridir. Onların mükəmməl olmalarındakı sirr bir-birinin qəbahət və günahlarını gizlətmələridir. Mənfi halları dəf etməkdə bir-birinə kömək olmalarıdır. Onlar bir-birinə qarşı olan vəzifələrini unutmayan insanlardır.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s.) sağlam evliliyə çox əhəmiyyət verir, sağlam insan modelini bu xoşbəxt ailələrdən çıxan nəsilərdə görürdü. Qarşılıqlı vəzifələrini bilən və yerinə yetirən ailələrdə hər zaman sülhün, əmin-amanlığın və ən əsası heç bir zaman sarsılmayan sevgi və hörmət hisslərinin

**Əxlaqi məziyyətlərə
sahib olan bir insan, istər
qadın olsun, istər kişi Allah
qarşısında haqq və
hüququnu bildikdən sonra
insanlar arasında da
münasibətlərinə diqqət
edər.**

saxlanması da məhz onların hər kəs tərəfindən qiblə obyektinə halına gəlməsinə səbəb olur. Allah Rəsulu (s.ə.s) ailə həyatına atılmaq istəyənlərə *“Əxlaqi davranışı və dini mövqeyini bəyəndiyiniz bir adama qızınızı verin və ya qızı ilə evlənin”*, (Tirmizi, İbni Macə) deyərək buyurmuşdur. Əxlaqi məziyyətlərə sahib olan bir insan, istər qadın olsun, istər kişi Allah qarşısında haqq və hüququnu bildikdən sonra insanlar arasında da münasibətlərinə diqqət edər. Hələ qədim zamanlardan müdriklər öz övladlarını evləndirərkən və ya ərə verərkən zəmanəmizdə olduğu kimi malı və mövqeyi deyil, o namizəddə əxlaqi və dini keyfiyyətlərə, dürüstlüyə əhəmiyyət verərdilər.

Tabiunun ulularından, könül sultanlarından olan Həsən Bəsrinin yanına bir gün bir ata gəlib soruşar:

- Çox sevdiyim bir qızım var. İstəyəni çoxdur. Onu kiminlə evləndirsəm yaxşı olar?

Həsən Bəsri:

-Qızını Allaha sevgi və hörməti olan biri ilə evləndir. Belə ki, əgər o, qızını seversə, onunla çox gözəl rəftar edər. Əgər sevməzsə, heç olmasa Allaha olan sevgisi daxilində ona zülm etməz,-deyə cavab verir.

Nəticə olaraq gözəl bir ailənin təməlini təşkil edən insan xüsusiyyətlərini İmam Malik bin Ənəsin bu cümlələr ilə bitirmək istəyirəm: *“Bir insan ailə fərdlərinə özünü dünyanın ən sevimli insanı olaraq qəbul etdirməlidir”*(Əl-Bəğavi, Şərih-Sünnə)

MƏHƏBBƏTİN BEŞ DİLİ

Universitetdə oxuduğumuz illərdə müəllimlərimizdən birinin təkidlə oxumağımızı məsləhət gördüyü, ailə qurmamışdan əvvəl hər kəsin oxumalı olduğunu söylədiyi, Gari CHARMANın *“Məhəbbətin beş dili”* adlı kitabını mən də alıb, böyük maraqla oxudum. Hər halda müəllimimizin dediyində bir xeyir olar, deyə düşündüm. Kitabın ana xəttini *“Sevginin təməli ailədə qoyular və insanların ilk sevgi duyğuları bu zaman işarar. Sağlam, fədakar ailə mühitində meydana gələn sevgi cütlüyün xoşbəxt və müvəffəqiyyətli gələcək həyatını təmin edər”* cümlələri ilə ifadə etsək hər halda yanılmarıq.

Bəlkə, ilk baxışda bu kitabın bir qərb düşüncəli insan tərəfindən yazılması bizdə kitabla bağlı yanlış fikir oyada bilər. Amma nəticədə, yazılan hər kitab və ya ortaya qoyulan hər bir düşüncənin subyektivliyini və əsaslı bir dəlil olmadığını nəzərə alıb, bu və buna bənzər

kitabların, düşüncələrin sadəcə bir tövsiyədən o tərəfə keçmədiyini düşünməli, onlardan bizim düşüncə sistemimizə uyğun olmayanlara fikir verməyərək, yalnız gərəkli cəhətlərindən faydalanıb özümüzdə lazımi fikir yaratmalıyıq.

İslamın evlilik müəssisəsinə verdiyi əhəmiyyəti, cəmiyyətin özülünü meydana gətirən, təməl inkişafını təmin edən *“ailə”* yuvasına verdiyi dəyərdən anlaya bilərik. Başda peyğəmbərimizin ortaya qoyduğu ailə anlayışı və peyğəmbərimizin bizim üçün nümunə olduğu bütün davranışları onun ailə üzvlərinə göstərdiyi qayğıdan da aydındır. Onun ailə həyatına yaxından şahidlik edən əshabının söylədiyi rəvayətlərindən də aydın olduğu kimi, O, nümunəvi bir ailə başçısı və qayğıkeş bir atadır.

Sadəcə bir tövsiyə mənasında və maraqlı olduğu üçün oxunması zəruri olduğunu düşündüyüm *“Məhəbbətin beş dili”* kitabının məzmununu ümumi-

ləşdirərək, evliliyin əsasını təşkil edən sonsuz sevgi və məhəbbəti daim yaşadan vasitələrin kitabda deyildiyi kimi beş bəndlə məhdudlaşmadığını düşünərək, kitabdakı mövzulara qısaca nəzər yetirək:

“Nikahdan sonra sevgiyə nə olur?” başlığı ilə başlayır kitab. Məhəbbət dili deyə xarakterizə etdiyi anlayışı beş kateqoriyaya bölür:

Hər bir insanın özünəməxsus sevgi dili vardır. Tərəf müqabilinizin birinci sevgi dilini başa düşmürsünüzsə bu əlaqə sağlam olmaz və qısa zaman ərzində problemlər ortaya çıxar. Bu halda təklif edilən məhəbbətin beş dili vasitəsiylə ola biləcək problemləri azaltmaq əsas hədəfdir... Hər şeyi bölüşərək, bir-birini dinləyərək və qarşılıqlı anlaşıma zəminində fəaliyyət göstərərək yaşanan bərabərlik dogrudan da, tərəflərin bir-birinə dəyər verdiyini və bir-birindən razı qaldığını göstərir.

Məhəbbətin beş dili nədir? Bunlar: **Xoş söz;** hər şeydə özünü göstərən bir-

lik, hədiyyə alma, qayğıkeş davranışlar, fiziki təmasdır. Evliliyin və ya xoşbəxtliyin davam etməsi üçün əhəmiyyətli olan əsas məsələ tərəflərin bir-birlərinə sahib olduqları, onların öz sevgi dilində xitab etmələridir.

Sevgi bazasını dolu tutmaq: Sevgi, insan davranışında xüsusi bir yer tutur. Evlilik münasibətlərinin əsas amalı sevgini və yaxınlığı daha da möhkəmləndirməkdir. Evlilik eyni zamanda, mənəvi sevgi deposunu, sevgi dağarcığını doldura bilən ən mühüm bağıdır.

İnsan oğlunun qəlbində səmimi olmaq və bir-birlərini sevmək arzusu yatır. Evlilik bu yaxınlıq və sevgiyə duyulan ehtiyacı təmin edən əsas ünsürdür. Bununla bərabər, sevgi üçün duyulan mənəvi ehtiyac sadəcə bir uşaqlıq hissi deyil. Bu ehtiyac bizi yetkinliyə və evliliyə qədər izləyir. *“Aşiq olma”* hissi bu ehtiyacı müvəqqəti olaraq təmin edə bilər, lakin bu qaçınılmazdır ki, müvəqqəti olan elə qısa ömürlüdür. Təsiri məhduddur. Aşiqlik hissləri yüksəltdiyi zirvələrdən aşağıya endikcə

İnsan oğlunun qəlbində
səmimi olmaq və bir-birlərini
sevmək arzusu yatır. Evlilik
bu yaxınlıq və sevgiyə duyulan
ehtiyacı təmin edən əsas
ünsürdür. Bununla bərabər,
sevgi üçün duyulan mənəvi
ehtiyac sadəcə bir uşaqlıq hissi
deyil. Bu ehtiyac bizi
yetkinliyə və evliliyə qədər
izləyir.

sevgiyə duyulan ehtiyac yenidən suyun üzünə qalxar. Çünki bu, insanın fitrətində vardır.

Xoş sözlər; Tələblərdən çox iltifatlar, cəsarətverici sözlər və xahişlər tərəflərin bir-birlərinə olan dəyərlərini təsdiqləyər, mənəvi yaxınlıq yaradar. Yaralara məlhəm olar və tərəflərdə olan digər potensial imkanları ortaya çıxardar. Sevginin hədəfi istənilən bir şeyi əldə etmək deyil, sevilən insanın səadəti üçün nələrsə etməyə qabil olmaqdır.

Bərabərlik xüsusiyyəti; Bölüşərək, birbirini dinləyərək və birlikdə qarşılıqlı anlaşma şəraitində fəaliyyət göstərərək yaşanan bərabərlik tərəflərin bir-birindən razılığının rəmzidir.

Hədiyyə alma; İstər satın alınan və ya əldə hazırlanan nə olur-olsun, istər də sadəcə tərəflərdən birinin istəyi müqabilində yanında olmaq olsun, hədiyyələr sevginin vizual ifadələridir. Hədiyyələr tərəflərin bir-birinə olan münasibətləri, bir-birlərinə verdiyi qiyməti ortaya qoyur.

Qayğıkeş davranışlar; Tərəflərin ailə içindəki vəzifə bölgüsü qayğı və xidmət davranışlarını da meydana gətirir. Bu davranışlar heç bir zaman məcburiyyətlə edilməməli, azad və qəbul ediləcək şəkildə həyata keçirilməlidir.

Sevgi azad seçimdir; Tərəflər bir-birlərinin ilk məhəbbət dilinə müraciət edə və ya etməyə bilər. Amma mütləq bu beş sevgi dilindən birinə xitab edəcəkdir. Amma insanın ömür-gün yoldaşının onu anladığını və onu mükafatlandıraraq ona sevgi ilə cavab verməsinin çox əhəmiyyəti vardır. Bu seçim keçmişdəki yaraları sağaltmağa və özünə inam, güvencə və dəyər duyğusu aşılamağa kömək ola bilər.

Sevilməyəni sevmək; Bir münasibəti müsbət, xeyirli istiqamətdə inkişaf etdirmək üçün hər iki tərəfin də fədakar-

lıq göstərməsi lazımdır. Evlilikdə ən önəmli məsələ qarşılıqlı fədakarlıqların baş verməsidir. Bəlkə də, evliliyin ən ümdə məsələsi budur. Empati etmək və özünü ömür-gün yoldaşının yerinə qoymaq tərəflərin bir-birlərini daha asan başa düşmələrini təmin edəcəkdir.

Uşaqlar və sevgi dilləri; Real ehtiyacların nə olduğunu bilməsələr və gələn reaksiyaları anlamasalar belə, beş sevgi dili də uşaqlar üçün məqbul sayılır. Təsiredici qüvvəyə sahib ata-ana olmaq üçün hər bir övladınızın ilk sevgi dilini kəşf etməyə qədər beş dildə nizamlı olaraq münasibət qurmaq faydalı olacaqdır.

Bütün bu bəhs edilən sevgi dillərinə bunu da əlavə etmək lazımdır: Evlilik müəssisəsinin dəyəri, müqəddəsliyi Qurani Kərimdə -“*Ey iman edənlər, nəfsinizi və əhlinizi cəhənnəmə atəşindən qoruyun*” (Təhrim-6) ayəsi ilə bizlərə çatdırılmışdır. Ayədə buyrulduğu kimi ailə üzvləri bir-birinə qarşı məsuliyyətli olmalı və hər bir ailə fərdinin müəyyən olunmuş istiqamətdən ayrılmaması üçün biri digərinə əlindən gələn fədakarlığa hazır olmalıdır.

İNSANI GÜNAHDAN QORUYAN QALXAN EVLİLİK

Evlilik insanı günahdan qoruyan bir qalxandır. Evlilik əl-ələ verib birlikdə doğruluğa addımlamaqdır. Evliliyə bu yöndən baxdığımızda, evliliyin insanı Allaha yaxınlaşdırmasını görə bilərik.

Evlilik insanı günahdan qoruyan bir qalxandır. Evlilik əl-ələ verib birlikdə doğruluğa addımlamaqdır. Evliliyə bu yöndən baxdığımızda, evliliyin insanı Allaha yaxınlaşdırmasını görə bilərik.

İndiki gənclərimiz öz istəklərinə görə oğlanlarla və qızlarla evlənmək istəyirlər. Daha çox gənclərimiz nağıl qəhrəmanı *“ağ atlı oğlan”* və *“şahzadə xanımlar”* axtarırlar. İndiki zamanda hər tərəfli ideal birini tapmaq mümkün deyildir. Amma az da olsa onun üstün səviyyəli bir insan olması da sizin əlinizdədir.

Gənc oğlanlarımız məktəbi bitirir və iş sahibi olurlar. Evlənmək, oğul-uşaq sahibi olmaq istəyirlər. Buna görə də öz-özlərinə sual verirlər:

“Görəsən kiminlə, necə birisiylə evlənsəm xoşbəxt bir ailəm olar?”

Ağıl verən, yol göstərən insanlar çox olur: *“Evləndiyin qız belə olsun, elə olsun.”* Amma hər bir ana gözəl bir gəlinin olmasını istəyir.

Gənc qızın da evlənmə vaxtı gəlir. O da düşünür. *“Görəsən evləndiyim oğlanda necə bir xüsusiyyət axtarsam? Dini, təqvası mütləq olmalı mı?”* Qızın anası da qızının bir varlı-hallı birisiylə evlənməsini istəyir.

Gənc oğlan da, qız da nə edəcəklərini bilmirlər. Çünki həyat yoldaşı insanı səadətin beşiyinə götürdüyü kimi, fəlakətin içinə də götürə bilər.

Qurani-Kərimdə belə buyrulmuş-

dur: *“Onlar sizin üçün günahdan qoruyan bir libas, sizdə onlar üçün bir libas hökmündəsiniz.” (Bəqərə-187)* Xüsusilə də bu gün bu ayətin daha diqqətli oxunması lazımdır. Çünki hər küçə başında bir atəş yanır. Hər yerdə minlərcə günah insanın üzərinə gəlir. Hər şey sözü bir yerə qoymuş kimi insanı Allahdan uzaqlaşdırır.

İnsan bu dünyaya sadəcə rahat yaşayıb, zövq və ləzzət arxasınca qaçmaq üçün göndərilməmişdir. Onun əsas qayəsi onu buraya göndərən Allah Təalanı tanımaq, bilmək və ibadət etməkdir. Dünya yolunda gözəl əməllər işləyib, ahirətə qovuşmaqdır.

Evlilikdə o yol dostunu seçməkdir. Əgər yol dostu Allaha yaxınsa o insan dünyada da, axirətdə də xoşbəxt olacaqdır. Çünki Allah Təala belə buyurur:

“Kişi olsun, qadın olsun mömin olaraq gözəl işlər edənlərə dünyada təmiz və xoşbəxt bir həyat yaşadarıq. Axirətdə isə onları etdiklərinin gözəlliyi ilə mükafatlandıracağıq.” (Nəhl 97)

Əsri-səadətdə yaşanan bu hadisə evliliyin insanı Allaha yaxınlaşdırması fikrinə bir misaldır.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) səhabələriylə birlikdə söhbət edərkən kasıb və ehtiyac içində olanlara sədəqə verməyin əhəmiyyətindən bəhs edirdi.

“Möhtaclara və kasıblara kömək etdiyinizdə, malınızın pisini deyil də yaxşısını vermədikdə üstün imana sahib olmazsınız.” (Əli-İmran 92)

Bu sözlər orada olanlardan Əbu Təlhayı (r.a) can evindən vurdu. Ən dəyərli malını Mədinədəki xurmalığını və evini elə oradaca bağışladı.

Evinə getdi. Bağçanın çölündə dayandı. Yoldaşı Rumeysa (r.a) Əbu Təlhayı gördəndə niyə evə girmədiyini

soruşdu. Əbu Təlha evini və bağçasını bağışladığını söylədi. Rumeysa (r.a):

“Özün üçünmi, yoxsa ikimiz üçünmi?” deyə soruşduqunda Əbu Təlha (r.a) *“ikimiz üçün”* cavabını verdiyində yoldaşı Rumeysa:

“Allah səndən razı olsun Təlha. Mən də eyni şeyləri düşünürdüm. Gözlə gəlirəm”, -deyərək dönüb arxasına belə baxmadan evindən çıxıb getdi. (Buxari)

Bizlər də, onları özümüzə örnək götürməliyik. Evlilikləri nəfsani duyğularla deyil, uxrəvi duyğularla etməliyik. Yoldaş seçərkən bizləri dünyaya çağıranı deyil, Allaha yaxınlaşdıranı seçməliyik.

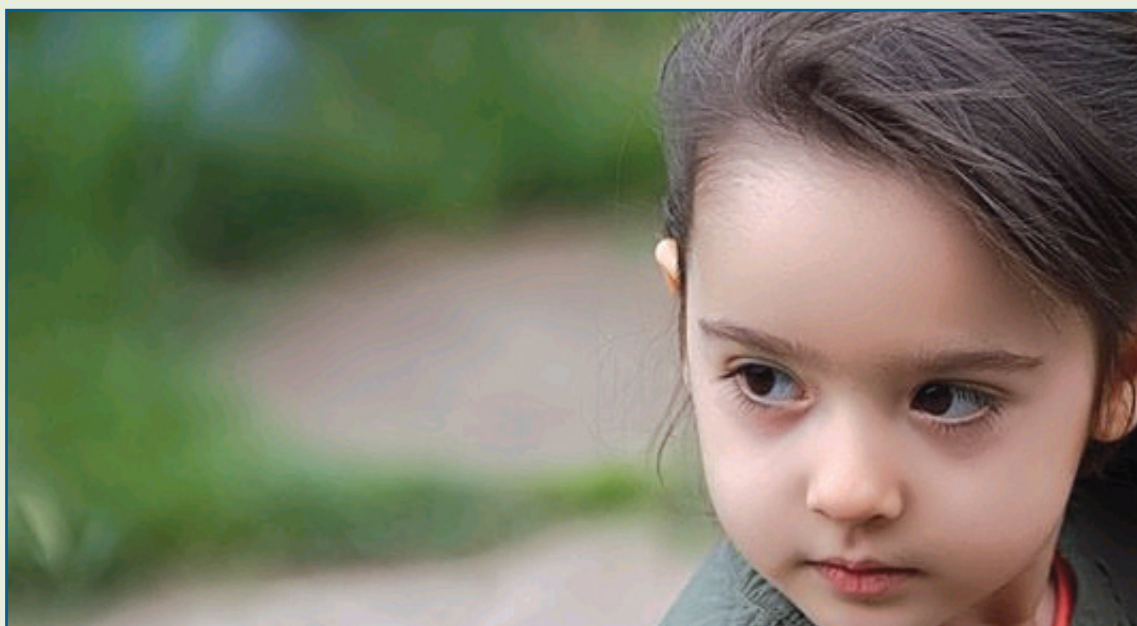
Yoldaşlar əl-ələ verməlidirlər. Dərdimiz öncə insanlığa xidmət olmalıdır. Bunun üçün əl-ələ verməlidirlər. *“Allah üçün ver”* deyəndə verməlidirlər. *“Allah üçün yola çıxıram”* dediklərində, yola salmalıdırlar. Allaha gedən yolda həyat yoldaşına dəstək olmalıdır. Necə ki, Peyğəmbər (s.ə.s)ə Hira dağına yemək daşıyan hz. Xədicə, İslam dini üçün şəhid olan Ammar və Sümeyyə, yalın ayaqla qızgın qumlar üstündə yan-yana hicrət edən səhabə kimi...

HƏYATIN İKİ ÜZÜ

Gözəl bir ailə qurmaq və bu ailəni həzurlu bir şəkildə davam etdirmək insandan böyük əmək və fədakarlıq tələb edir. Ailə üzvlərinin bir-birinə qarşı mehriban münasibətləri, fədakarlığı, bir arada yaşama istəkləri onların bütün fərqli xüsusiyyətlərini, xarakterlərindəki çatışmayan cəhətləri ört-basdır edir. Ən xoş, ən sevincli günlər, ən gözəl anlar ailədə birlikdə yaşanır, birlikdə paylaşılır. Ailə üzvləri xoşbəxtliyi, hüzuru o evdə tapa bilmirlərsə demək ki, bu evlilik ürəkaçan deyil. Eyni evdə yaşayıb, ayrı-ayrı istiqamətlərə yön alıb addımlayır belə ailələr. Bu addımlar yavaş-yavaş bir-birindən uzaqlaşır və heç zaman çarpazlaşmayacaq hala gəlib çıxır. Ailə daxili münasibətlər sıxıcı, istənməyən bir vəziyyət alır. Uşaqlar ailəni bir birinə bağlayan möhkəm bir bağıdır. Bəzən uşaqlar belə, ailənin sağlam şəkildə davam etməsinə kömək ola bilmirlər. Ailədə qarşılıqlı hörmət, fədakarlıq, sevgi

olmadığından uşaqlar bu vəziyyətdən öz paylarını alır, çünki onlara qayğı, sevgi göstərilir. Əgər ər-arvad arasında qeyri-sağlam, xoşagəlməz münasibət davam edərsə, onlar boşanma haqlarından istifadə edirlər. Lakin İslam hüququ ciddi bir səbəb olmadan boşanmağa qarşı çıxır. Hz.Peyğəmbər bir hədisində: *“Allahın sevmədiy, lakin izin verdiyi halal, boşanmadır”* deyər buyurmuşdur. (Əbu Davud, Talaq, 3).

Ümumiyyətlə, boşanmış ailələrdə mənəvi zərbəni daha çox uşaqlar alır, uşaqlar zərər çəkir. Ailədə olan gərginlik və ruhi sarsıntılardan təsirlənən uşaqların mənəvi dünyaları məhv olur. Onlar sevgi, qayğı, hüzur, mənəvi rahatlıq istəyir, normal ailə mühitində boya-başa çatmağı arzulayırlar. Bir-birini anlamayan, güzəştə getmək istəməyən valideynlər bu sevgini onlara bəxş edə bilmirlər. Bu zaman onlar tək-cə mənəvi deyil, maddi sıxıntılarla da üzləşirlər və belə uşaqlar həyatdan incik

Ailə üzvlərinin bir-birinə
qarşı mehriban
münasibətləri, fədakarlığı,
bir arada yaşama istəkləri
onların bütün fərqli
xüsusiyyətlərini,
xarakterlərindəki çatışmayan
cəhətləri ört-basdır edir.
Gələcəyin ümidləri, evlərin
sevinci hesab edilən uşaqları
ən gözəl mühitdə böyüdüb,
tərbiyə etmək ailə və
dövlətin ən ümdə və müqəddəs vəzifəsidir.

olur. Onlar problemlili, fikirlərində təzadlar olan bir həyat sürürlər. Evlilik həyatı bitmə də, ata-ananın övladları üzərində vəzifələri davam etməlidir. Uşaq hansı valideynlə yaşayarsa, digər tərəf də onunla maraqlanmalı, onunla əlaqəni kəsməməlidir. Bəzən uşaq ana ilə qalır, onun maddi ehtiyaclarını anası qarşılayacaq deyər ata övladı ilə maraqlanmır və ya bu işi ananın öhdəsinə buraxır. Əslində bu vəziyyətdə uşaqların bütün ehtiyaclarının ödənməsində valideynlər xüsusi diqqət göstərməlidirlər. Bəzən heç bir səbəb olmadan uşaq hansı valideynin yanındadırsa həmən valideyn digərindən uşağı uzaq tutur, onunla görüşməyə mane olur. Uşağı görüb onunla görüşmək hər iki tərəfin də haqqıdır. Bu uşağın psixologiyasına müsbət təsir göstərir. Acınacaqlı hallardan biri də budur ki, boşanmış valideynlər öz övladlarının gələcəyini düşünmədən, bəzən övladını uşaq evlərinə verib məsuliyyətdən uzaq olmaq istəyirlər. Bu vaxt uşaqlarda valideynlərinə qarşı inciklik yaranır. Boşanan ailələrin uşaqları daha mürəkkəb xarakterə sahib olurlar. Belə uşaqlar insanlara, ətrafına qarşı etinasız, inamsız olurlar. Lakin bunu da qeyd etmək lazımdır ki, bu cür uşaq-

larda həm də başqa bir xüsusiyyət də əmələ gəlir, onlar həyatın ən güclü zərbələrinə qarşı dirənməyi, tab gətirməyi, dözümlülüüyü öyrənirlər. Həyatın çətinliklərini, sınaqlarını hələ körpə yaşlarından yaşamalı olduqlarından gələcəkdə səhvlərə yol verməməyə çalışırlar. Ümumiyyətlə, hər bir doğulan uşağın rahat, firavan bir ailədə atalı, analı, xoşbəxtliklə böyüyüb boya-başa çatma haqqı vardır. Çünki onlar dünyanın ən məsum varlıqlarıdır. Qorunmağa, himayəyə, sevgiyə daha çox ehtiyacları var onların. Valideynlərinin ürək açmayan ailə münasibətlərindən sıxıntı çəkmək onların haqqı deyil. Sevgi, qarşılıqlı hörmət, anlayış, ən əsası bir-birinə inam duyğusu hər bir ailə müəssisəsinin əsas meyarı olmalıdır. Uşaqlar ilk bilikləri, vərdisləri ailədə öyrəniib gələcəyə yol alırlar. Bu yolda bürəməmələri üçün valideynlər ailə içindəki vəzifələrinin fərqiə vararaq ailə yuvasını hər kiçik səbəblərə görə dağıtmamalıdırlar. Ailədəki problemlər, anlaşılmazlıqlar bir yolla həll olur: sevgi, qarşılıqlı anlayış və ən əsası qarşıdakı insana dəyər verib, onun düşüncələrinə hörmət etməklə. Gələcəyin ümidləri, evlərin sevinci hesab edilən uşaqları ən gözəl mühitdə böyüdüb, tərbiyə etmək ailə və dövlətin ən ümdə və müqəddəs vəzifəsidir. Bəzən boşanmaq üzrə olan ailələri qurtarmaq da mümkün olur. Belə ki, ailə həyatını yaşana biləcək düzənə gətirmək uşaqların istiqbalları, gələcək həyatları naminə bütün xətalara göz yumaraq, ailəni davam etdirmək tərəflərin atdığı ən uğurlu addımdır.

Bu xüsusu da unutmayaq ki, evi yıxmaq çox asan, tikmək çox çətindir...

EVİLİKDƏ

TƏMƏL MEYARLAR

Ailə cəmiyyətin əmələ gəlməsində mühüm rol oynayan amillərdən biridir. Cəmiyyətin hüzzurlu olması üçün sağlam təməllər üzərində qurulmuş ailələrə ehtiyac vardır. Bu mənada ailənin formalaşmasında əsas rol oynayan qadın və kişiyə çox böyük vəzifələr düşür. Ailənin özülünü qoyan kişi və qadın evlənərək bir araya gəlir, öz aralarında mənəvi bir bağ qururlar.

Ayrı-ayrı mühit və tərbiyədə yetişən iki insan evliliklə dünyanın ən yaxın iki insanı halına gəlir. Evlilikdə kişidən və qadın başqa onların ailələrinin də mühüm rolu vardır. Oğlan və qız üçün çox əhəmiyyətli olmasa da, ailələrin bir-biri haqqındakı ilk təəssüratı gələcəkdə qurulacaq ailə üçün mühümdür. Adətlərimizə görə evliliyin ilk mərhələsi oğlan tərəfinin qız tərəfinə elçi göndərməsi ilə başlayır. Bu mərhələdən sonra əgər hər iki tərəfin razılığı olarsa nişan, nikah, toy kimi mərasimlərlə ailə yuvası qurulur. Ailə yuvasının çox sadə bir şəkildə qurulması lazım gəldiyi halda, müasir dövrümüzdə çox böyük miqdarda xərclər çəkilərək öz məhvərindən çıxmaqdadır. Nişan, toy çox böyük dəbdəbəylə keçirilməkdə, israf dərəcəsində yemək-içməklər verilməkdədir. Qız tərəfi də cəhiz seçməndə əsil ehtiyacların xaricinə çıxıb, ətrafdakıların fikrinə uyğun hərəkət edirlər. Bütün bunların gələcəkdə qurulacaq ailənin rahatca firavan yaşayışına nə qədər təsir göstərəcəyini

Ailə cəmiyyətin əmələ gəlməsində mühüm rol oynayan amillərdən biridir. Cəmiyyətin hüzzurlu olması üçün sağlam təməllər üzərində qurulmuş ailələrə ehtiyac vardır. Bu mənada ailənin formalaşmasında əsas rol oynayan qadın və kişiyə çox böyük vəzifələr düşür. Ailənin özülünü qoyan kişi və qadın evlənərək bir araya gəlir, öz aralarında mənəvi bir bağ qururlar.

başə düşmək o qədər də çətin deyil.

Dinimiz İslam hər sahədə olduğu kimi, sağlam bir ailə yuvasının qurulmasındakı meyarları da bizlərə ən gözəl şəkildə öyrətməkdədir. İslam dini ailəyə çox böyük əhəmiyyət verir. Evlilikdə əsas qayə nəslin davamıdır. Allahın qoyduğu qanunlar içərisində reallaşan ailə, qadın və kişinin Allah (c.c)ın hüznurunda söz verməsiylə başlayır. Söz vermə adlandırdığımız nikahla İslam insanın şəxsiyyətini qorumağı hədəfləyir. İslam nikah xaricində olan bərabərlikləri kökündən rədd edir. Çünki nikahdan xaric bərabərliklər insanın fitrətinə düşdüyü üçün millətin çök-məsinə zəmin yaratmaqdadır.

Cəmiyyətin hüznur və səadəti ailə fərdlərinin iffətli və namuslu yaşamasına bağlıdır. Hüznurlu bir ailə yuvasının qurulması üçün də Allah (c.c)ın qoyduğu qanunlar çərçivəsində hərəkət etmək lazımdır. Bunun üçün də İslam nikah xüsusunda insanların bir-birinə çətinlik çıxarmamağı tövsiyə edir. Allah Rəsulu (s.ə.s.) bir hədisi şərifində *"Nikahın xeyirlisi külfətsiz olanıdır."* Bu hədisi şərfi daha yaxşı dərk edə bilmək üçün Allah Rəsulu (s.ə.s)in öz sevgili qızı Hz. Fatimənin evliliyi xüsusunda göstərdyi nümunəvi davranışını xatırlamaqda fayda vardır. Peyğəmbərimizin (s.ə.s) əmisi oğlu Hz. Əli (r.a) Peyğəmbərimizin sevgili qızı Hz. Fatimə (r.a) ilə evlənmişdir. Rəsulullah (s.ə.s) onlar arasında iş bölgüsü edib, çöl işlərini Hz. Əliyə, ev işlərini isə Hz. Fatimə (r.a)ya vermişdir və qızına hər bir atanın etmədiyi tarixə qızıl hərflərlə yazılması gərək olan nəsihəti etmişdir: *"Sənə tövsiyəm budur ki, əmim oğlu Hz. Əlinin gətirdiyi şeylərə qənaət et və işləri yaxşı idarə et. Bil ki, mən səni dünya və axirətdə hamıdan şərafli və üstün adama*

vermişəm" dedi. Hz. Fatimə (r.a)da İslamın ona tanımış olduğu mehir haqqından keçərək: *"Atacan, hamının qızının mehri nikah vaxtı kişi tərəfindən qəbul edilən mehrin dəyəri qızılla, gümüşlə ölçülür. Mənim mehrim də belə olarsa, sənin başqalarından nə fərqi olar. Arzu edirəm ki, mənim mehrim sabah məhsər günündə sənin ümmətinin günahlarının İlahi əfv və bağışlanmağa qovuşa bilmələri üçün ancaq Sənin şəfaəti olsun"* deyərək Peyğəmbər qızı olduğunu bir daha sübut etmiş oldu və ümmətə örnək bir davranış sərgilədi.

Cəmiyyətin hüznur və səadəti ailə fərdlərinin iffətli və namuslu yaşamasına bağlıdır. Hüznurlu bir ailə yuvasının qurulması üçün də Allah (c.c)ın qoyduğu qanunlar çərçivəsində hərəkət etmək lazımdır.

XOŞBƏXT EVLİLİYİN

Kişi qadının ona Allahın əmanəti olduğunu, bu əmanətin hesabını verəcəyini bilməlidir... Qadına qarşı etdiklərinə görə axirətdə hesaba çəkiləcəyini unutmamalıdır...

Yoldaşınızın yanında daima güləriz, gözəl, enerjili görünün. Ən gözəl libaslarınızı yoldaşınızın yanında geyinməyə çalışın.

İşdən yorğun gələn yoldaşınızın bir az dincəlməsinə və rahatlanmasına şərait yaradın. Yoldaşınız özünü yaxşı hiss etdiyində söyləyəcəyiniz hər şeyi dinləməyə hazırdır. Xüsusilə də pis xəbərlərinizi qapıdan girər-girməz söyləməyin.

Söyləmək istədiyiniz şeyi yoldaşınızı incitməyəcək tərzdə söyləmənin bir çox yolu vardır. Diqqət etsəniz bunu bacara bilərsiniz.

Düşünülərək söylənilən sözlər xoşbəxt bir ailəni daima möhkəmləndirər. Düşünülmədən söylənilən sözlər birliyinizi zəhərləyə bilər.

Aranızda mübahisələriniz olduğu zaman 1-2 dəqiqə başqa bir otağa keçin, daha da dərinləşməsinin qarşısını alın. Qəzəbinizi və küfürlərinizi bir kənara atın. Yoldaşınıza bunu hiss etdirməyin. Sonralar başınıza qaxa bilər.

S İ R L Ə R İ

Ac, yorğun, qəzəbli olduğunuzda, maşında, yemək süfrəsində, başqalarının yanında mübahisələr yaradacaq sözlər söyləməyin.

Kişi xanımına vaxt ayırmalıdır. Çöldə yaşadığı bir hadisəni xanımına bildirməli, onun fikirlərini öyrənməlidir. Xüsusilə həftə sonlarını xanımına sərf etməlidir. Xanımının görüş və məsləhətlərinə dəyər verməlidir...

Kişi ev işlərində yorulan və bezən xanımının işlərinə dəyər verməli, söz və hərəkətləri ilə bunu hiss etdirməlidir.

Xanımlar yoldaşlarının sevdiyi çox gözəl yeməkləri bişirərək, işdən yorğun gələn yoldaşlarınızı sevindirməyə çalışmalıdır.

Xanımlar qonşularına, dostlarına, qohumlarına göstərdiyi şəfqət və mərhəmət hissini yoldaşına da göstərməlidir.

Gəlin unutmayaq ki: "Ən yaxşı, yaxşının düşmənidir." Ən üstün olmağa çalışmaq yerinə bacardığımız qədər xətarımızı və qüsurlarımızı səmimi bir şəkildə yoldaşlarımızla qarşılıqlı düşünərək danışmağın yolunu tapmalıyıq.

XOŞBƏXTLİYƏ DƏVƏT

İnsanlar arası münasibətlərdə çəkmə və çəkilmə dediyimiz *“cəzb etmə qanunu”* mövcuddur. İki dost bir-birində özünəməxsus keyfiyyəti gördüyü vaxt dost olur. Məhəbbət iki qəlb arasında cərəyan xətti kimidir. Bundan aydın olur ki, qəlblərin bir-birinə yaxınlığı üçün cəzb etmə qanununa riayət etməsi lazımdır. Vəhdət Allah Təalanın (təkliyi) ancaq özünə aid olduğuna görə, hər varlığı qarşı cinsi ilə cüt olaraq və onları bir-birinə cəzbedici halda yaratmışdır. Belə ki, kainatdakı zərrələr, hüceyrələr, bitkilər, heyvanlar, insanlar, maddələr, hətta atom içindəki elektron və proton kimi ünsürlər belə öz xüsusiyyətinə, xasiyyətinə görə *“cüt yaradılış”* qanununa tabedir. Bununla əlaqədar ayədə belə buyrulur: *“Biz hər şeyi cüt-cüt yaratdıq. Umulur ki, ibrət və öyüd alasınız”.* (Zariyat s,a-49). Bu ayə bizə yaradılan hər şeyin öz əksi ilə mövcud olduğunu göstərir.

Bəs, Allah Təala nəyə görə insana cəzbətmə və cəzbedilmə keyfiyyəti bəxş

etmişdir? Nə üçün evlilik kimi bir həyatı uyğun görmüşdür? Cavabımız yenə müqəddəs ayələr işığında: *“Sizi tək bir candan (Adəmdən) yaradan, ondan da yanında təsəlli olması üçün həyat yoldaşını (Həvvanı) xəlf edən Odur”* (Araf s,a-189).

İbni-Abbas və İbni-Məsud (r.a.)dan rəvayət edilən bir hadisəyə görə lənətlənmiş iblis Cənnətdən çıxarıldıqdan sonra Adəm (ə.) orda yaşayır. Ona təsəlli verən bir yoldaşı olmadığına görə orada bir müddət tək qalır. Bir gün yuxudan

İnsanlar arası münasibətlərdə çəkmə və çəkilmə dediyimiz *“cəzb etmə qanunu”* mövcuddur.

İki dost bir-birində özünəməxsus keyfiyyəti gördüyü vaxt dost olur. Məhəbbət, iki qəlb arasında cərəyan xətti kimidir.

ayıldığı vaxtda yanında sol qabırğa sümüyündən yaradılmış bir insan görür və ona:

- Sən kimsən ? -deyə soruşur. O da:

- Mən bir qadınam, -deyə cavab verir. Adəm (ə.) onun nə üçün yaradıldığını öyrənmək istəyincə də:

- Allah, məni sənin təsəllin və xoşbəxtliyin üçün yaratdı, -deyə cavab verir. (Nəbilər silsiləsi-1)

Bundan belə nəticəyə gəlmək olar ki, evlilik kimi insanın həyatında mühim yer təşkil edən bir əsası, Allah Təala qadını əri üçün səadət qaynağı olaraq yaratdı. Bəs hər qadın həyat yoldaşı üçün səadət vəsiləsidirmi? Və ya hər ailə başçısı olan kişi xanımına bu niyyətlə baxırmı?

Əlbəttə ki, yer üzündə insan sayı kimi insan xasiyyəti də müxtəlif və çoxsaylıdır. Lakin biz bunu yaxşı bilirik ki, hər insan öz həyatını Yaradanın əmrinə görə davam etdirməlidir. Qurani-Kərim insanın xətlərini bildirməklə müsbət tərəflərlə bərabər, mənfi yönlerini də göstərir. Bir qula düşən isə mənfi yönlerini müsbət tərəfə çevirmək üçün çalışmaqdır. Yəni ailədə hər qadın əri üçün səadət qaynağı olmaq üçün çalışmalı, hər kişi də xanımına belə bir vasitə gözü ilə baxmalıdır.

Allah Təala qadını daha incə, həssas və kövrək varlıq olaraq, kişini isə daha güclü, hadisələr qarşısında mətanətli yaratmışdır. Hər qadının qorunaraq dəstək görməyə ehtiyacı var. Allah Təala da qullarını daha yaxından tanıdığı üçün qadınları nikah kimi halal bir yoldan kişinin qorunub, dəstəklənməsi vasitəsi ilə həyat sürmələrini istəmişdir.

Nəticə etibarıyla güclü cəmiyyətlərin formalaşmasında əsas rol oynayan səadət dolu ailələrə ehtiyacımız olduğunu görürük. Şübhəsiz ki, insanın mənəvi aləmi xoşbəxt olarsa, bu cəhət zəhəri həyatında da özünü göstərir. Bir qabın içində nə varsa, çölünə də o sızır. Bal qabından bal sızdığı kimi, sirkə qabından da ancaq sirkə çıxar. Arzu və istəyimiz cəmiyyətə bal paylayanlardan ola bilməkdir.

Allah Təala qadını daha incə, həssas və kövrək varlıq olaraq, kişini isə daha güclü, hadisələr qarşısında mətanətli yaratmışdır. Hər qadının qorunaraq dəstək görməyə ehtiyacı var. Allahu-Təala da qullarını daha yaxından tanıdığı üçün qadınları nikah kimi halal bir yoldan kişinin qorunub, dəstəklənməsi vasitəsi ilə həyat sürmələrini istəmişdir.

NİKAH VƏ

Bir cəmiyyətin təməl sosial qurumlar ailə, təhsil, din, dövlət vs. qurumlardır. Bunların hər biri cəmiyyət içində çox böyük rol oynayır. Lakin sağlam ailə, bəlkə də, yuxarıda saydıqlarımız bütün digər qurumların əsasını təşkil edir. Bu gün ailənin qurulmasındakı maraqlar, dəyərlər öz mahiyyətini dəyişmişdir demək mümkündür. Daha doğrusu “*müqəddəs ailə*” düşüncəsi dəyişmişdir. Bunu boşanmalardakı artımla da izah etmək olar. Məsələn Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin verdiyi məlumata görə, 2004-cü ildə 62177 nikah, 6914 boşanma, 2005-ci ildə 71643 nikah, 8895 boşanma, 2006-cı ilin 6 ayı ərzində isə 33 820 nikah, 4100 boşanma faktı qeydə alınıb. 2007-ci ildə isə yenə bu rəqəmlər nisbətində nikah və boşanma halları qeydə alınmışdır. Ailənin qurulma məqsədi, onun uzun ömürlü olması

üçün göstərilən fədakarlıqlar, ailə prinsiplərinin qorunmasındakı davranış şəkilləri və.s. kimi xüsusiyyətlər müasir dövrdə “**ailə**” düşüncəsinin mövqeyində fərqli cəhətlərdən ələ alınır. İndi müasir Azərbaycan ailəsi özündə tam olaraq bu xüsusiyyətləri yaşada bilmir, əksinə sosial, iqtisadi,

Bir cəmiyyətin təməl sosial qurumlar ailə, təhsil, din, dövlət vs. qurumlardır. Bunların hər biri cəmiyyət içində çox böyük rol oynayır. Lakin sağlam ailə bəlkə də yuxarıda saydıqlarımız bütün digər qurumların əsasını təşkil edir. Bu gün ailənin qurulmasındakı maraqlar, dəyərlər öz mahiyyətini dəyişmişdir demək mümkündür.

siyasi, hərbi təsirlər altında özünün tənəzzül dövrünü yaşayır. Beləliklə, müasir ailə məişət əlaqələri və bundan doğan problemlər hazırda üzərində elmi araşdırmalar aparılan mövzulardan birinə çevrilib.

Son illər dünyada boşanma halları artıb. Məsələn, İngiltərə və ABŞ əhəlisinin əksəriyyətinin nikahlara olan inamı azalıb. Rusiya vətəndaşları da bu fikirdədirlər. Sözügedən ölkədə aparılan araşdırmalar nəticəsində məlum olub ki, rusların 47 faizi nikahın uzun ömürlülüyünə inanmır, 27 faizinin fikrincə isə rəsmi nikah köhnə adətlərin qalığıdır. Lakin bunu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan vətəndaşlarının nikaha münasibəti və boşan-

ma faizi Qərbi ölkələrinə nisbətə daha ürək açandır. Azərbaycan ailəsi özünün möhkəmliyi ilə seçilirdi. Azərbaycan, demək olar ki, dünya miqyasında boşanma əmsalı aşağı olan ölkələrdən biridir. Nikah və boşanma yaşlarının müqayisəli təhlili aydın şəkildə göstərir ki, boşanma əksər hallarda yeniyetməlik yaşı dövrünə təsadüf edir. Onu mübaligəsiz yeniyetməlik yaşı problemi adlandırma birlərlik. Qeyd etmək lazımdır ki, Qanunvericilikdə nikaha daxil olmaq üçün yaş həddi qızlar üçün 17 yaş müəyyən edilsə də, hətta 12-13 yaşlı qızların ailə qurması ilə bağlı faktlar məlumdur. Vaxtilə erkən nikahlar əsasən cənub bölgəsində qeydə alınsa da, rəsmilər hazırda bu problemin ölkənin demək olar, bütün bölgələrində qeydə alındığını söyləyirlər. Çox erkən yaşlardakı nikahlarda əsasən tərəflərin ailə məsuliyyətini daşıya bilmədikləri müşahidə edilir.

Bir başqa araşdırma nəticələri cəmiyyət içində ailə ilə bağlı dəyərlərin köklü dəyişikliklərə məruz qaldığını göstərir. Məsələn 2008-ci il Mart ayında Bakının Ali məktəblərinin birində aparılan sorğular göstərmişdir ki, Azərbaycanlı gənc qızların vətəndaş nikahına münasibəti liberaldır. 25%-i belə nikahı mümkün, müsbət qəbul edir, 56%-i nikahdan kənar uşaq dünyaya gətirən qadını qınamır (əgər o bu addımı düşünərək atıbsa) və ya mühakimə etmək istəmirlər (çünkü həyatda hər şey ola bilər). Ailə və ailə ilə əlaqəli dəyərlərin bu şəkildə pozulması ailənin cəmiyyətdə birləşdirici və bütünləşdirici funksiyasına da olduqca mənfi təsir göstərəcəkdir.

Ailənin qurulma məqsədi, onun uzun ömürlü olması üçün göstərilən fədakarlıqlar, ailə prinsiplərinin qorunmasındakı davranış şəkilləri vs. kimi xüsusiyyətlər müasir dövrdə "ailə" düşüncəsinin mövqeyində fərqli cəhətlərdən ələ alınır. İndi müasir Azərbaycan ailəsi özündə tam olaraq bu xüsusiyyətləri yaşada bilmir, əksinə sosial, iqtisadi, siyasi, hərbi təsirlər altında özünün tənəzzül dövrünü yaşayır.

HZ. AİŞƏ

ƏS-SİDDİQƏ (R.A)

Nikahı Allah Təalanın əmriylə gerçəkləşən gənc, alimə, salihə bir qadın. Elmi qabiliyyətiylə və İslamı təbliğdəki əzmiylə Rəsulullahın xüsusi sevgisinə məzhər, dövrün yeddi fiqh alimindən biri... Fiqh elminin qurucularından... Ata ocağından aldığı təhsilini vəhyin aydınlığı ilə daha da genişlədən, elmi ilk qaynağından əldə etmə bəxtiyarlığına çatan möminlərin anası Siddiqin qızı siddiqə....

Həzrəti Aişə (r.a) hicrətdən səkkiz il əvvəl miladi 614-cü ildə Məkkədə dünyaya gəldi. Müsəlman bir ailədə böyüdü. Atasını Hz.Əbu Bəkir (r.a), anasını Kinanə qəbiləsindən Ümmü Ruman binti Amir ibni Uveymirdir. Onun Peyğəmbərimiz (s.ə.s) ilə nikahlanması Allahın əmriylə gerçəkləşdi. Belə ki:

Rəsuli Əkrəm Xədicə anamızın vəfatından sonra yuxusunda Cəbrayıl (ə.s)ı gördü. Cəbrayıl bir qutu içərisində

ona şəkil təqdim etdi və: *“Ey Allahın Rəsulu! Bu qız sənə yoldaş olacaq. Sənin üzüntünü və yalnızlığını hiss etdirməyəcək”* dedi. Peyğəmbərimiz qutunu açdığında Aişə anamızın şəklini gördü. Bu yuxudan Hz.Aişə ilə evlənəcəyini anladı. Hz.Əbu Bəkir Onunla qohum olaraq yaxınlaşmağı özünə böyük bir şərəf bildi. Qısa zamanda nişan oldu, ancaq Məkkədə müşriklərin müsəlmanlara zülm və işgəncələri artdığından hicrətə icazə verildi. Peyğəmbərimiz və Hz.Əbu Bəkir bərabər Mədinəyə hicrət etdilər. Hz.Əbu Bəkirin ailəsi Məkkədə qalmışdı. Eyni ildə yəni, beş ay sonra onlar da Mədinəyə hicrət etdilər.

Günlər keçirdi. Ancaq Peyğəmbər (s.ə.s) hələ də toy üçün vaxt təyin

Nikahı Allah Təalanın əmriylə gerçəkləşən gənc, alimə, salihə bir qadın. Elmi qabiliyyətiylə və İslamı təbliğdəki əzmiylə Rəsulullahın xüsusi sevgisinə məzhər, dövrün yeddi fiqh alimindən biri... Fiqh elminin qurucularından... Ata ocağından aldığı təhsilini vəhyin aydınlığı ilə daha da genişlədən, elmi ilk qaynağından əldə etmə bəxtiyarlığına çatan möminlərin anası Siddiqin qızı siddiqə....

etməmişdi. Bu vəziyyət Hz.Əbu Bəkirin diqqətini çəkdi və İki Cahan Günəşinə:

“Ya Rəsulullah! Evlənməyinizə mane olan nədir?”-deyə soruşdu. O da *“mehirdir”*- buyurdu.

Bunun üzərinə Əbu Bəkir (r.a) mehir üçün lazım olan pulu, 500 dirhəmi borç olaraq göndərirdi. Peyğəmbərimiz bu pulu aldı və Şəvval ayı içərisində toy etdi. Hz.Aişə (r.a) möminlərin anası olaraq yeni bir həyata başladı.

Varlı bir ailədə böyüyən Hz.Aişə (r.a) anamız Fəxri Kainat (s.ə.s)lə doqquz il birlikdə yaşadılar. Sıxıntılı günlər keçirdilər. Evlərində atəşin yanmadığı, yeyəcək bir şeyin olmadığı zamanlar oldu. Amma bir dəfə olsun bundan şikayətçi olmadı. Gənc və ağıllı idi. İslamı öyrənmə istiqamətində böyük bir sevgi və şövqü vardı. Rəsulu Əkrəmi diqqətlə dinləyər, onun mübarək ağzından çıxan hər şeyi əzbərləyər. Başa düşmədiyi xüsusiyyətlərini anında soruşardı. Dini məsələləri qavrayışında üstünlüyü Peyğəmbərimizin çox xoşuna gəlirdi. Bu səbəbdən ona ayrı bir dəyər verər və elmə təşviq edər. Müsəlman qadınların bir çox məsələsi onun rəvayət etdiyi biliklər sayəsində həll ediləcəkdə.

Hz.Aişə anamız qısa zamanda alim səhabilərin müraciət qaynağı halına gəlirdi. Bu xüsusiyyətdə Əbu Musa əl-Əşəri (r.a) belə deyir: *“Bizlər, Peyğəmbərin əshabı bir hədisi anlama bilmədiyimizdə, müşkül bir məsələ ilə qarşılaşdığımızda gedər Hz. Aişəyə soruşardıq. O da, bizə qane edici cavablar verərdi”*.

Ömrünün sonuna qədər elmlə məşğul oldu, evində tələbə yetişdirdi. Qadınların tədrisi ilə yaxından maraqlandı. Evi bir məktəb halına gəlirdi. Qadın, kişi hər kəsin rahatlıqla gəlib sualına cavab tapdığı bir elm, irfan ocağı oldu.

Bir gün Peyğəmbər qadınları arasında Aişə anamız haqqında danışılırdı. Əfəndimiz onlara: *“Məni Aişə haqqında incitməyin! Cəbrayıl (ə.s) mənə yalnız Aişənin yanında ikən gəldi”* buyurdu. Hz.Aişə anamızın sağlığında Peyğəmbərimiz başqa qadınlarla da evlənmişdi. O da gənc olduğu üçün Peyğəmbərimizi digər qadınlara qısqanırdı. Peyğəmbərimiz də onun bu zəif cəhətini bildiyi üçün bir gün zarafatla belə dedi: *“Ya Aişə! Sən məndən əvvəl ölsən, mən səni öz alimlə kafənləsəm, cənazəni qılsam qəbrə yerləşdirsəm”* buyurdu. Bu zaman Aişə anamızın qısqanclıq damarları qabardı və belə cavab verdi: *“Mən ölüm də, siz mənim evimə yeni qadın gətirəsiniz deyilmi?”* Peyğəmbərimiz gülərək Onu tərbiyə etdi.

Hz.Aişə(r.a) Fəxri Kainat (s.ə.s) dən sonra qırx yeddi il daha yaşadı. Miladi 678-ci ildə 66 yaşlarında ikən Mədinədə ruhunu təslim etdi.

YUVAYI QURAN ANADIR

Nikah-
Peyğəmbərlərin yolu,
Rəsulullahın sünnəsi,
nəslin baharı, kişi və
qadının şərəf və
ədəbi, namus və
iffətin qalası, insan
nəslinin üstünlüyüdür.

Nikah-Peyğəmbərlərin yolu, Rəsulullahın sünnəsi, nəslin baharı, kişi və qadının şərəf və ədəbi, namus və iffətin qalası, insan nəslinin üstünlüyüdür.

Nikahın iki nəfər (kişi) şahidlə həyata keçməsi kişi və qadının ictimai həyatında, onların birləşməsinə elan etməkdə mühim rol oynayır. Çünki o birləşmənin başqaları tərəfindən bilinməsinə də ehtiyac hiss olunur. Hər hansı bir niyyətin həyata keçməsi üçün hər zaman şahidlərə ehtiyac olmaya bilər. Lakin evlilikdə, şahidlərin şərt qoşulması ilə nikah əqdinin meydana gəlməsi cəmiyyət içindəki fərdlərə bu həqiqəti qəbul etdirmək üçündür. Çünki nəticə etibarilə subay olaraq bilinən qız və ya oğlana yeni evlilik təklifi gəlməsi mümkündür. Amma nikah əqdi ilə elan edilərək bilinən evlilikdən sonra o qız və oğlana gələn təkliflər sona çatır. Beləcə möhkəm və sağlam bir ailənin ilk addımı atılmış olar. Ümumiyyətlə, nikah bizə ömrə edilmiş ilahi bir qanundur. İslama görə nikah; nəslin yetişməsi, övlad tərbiyəsi, ailənin mühafizəsi, insanlıq şərəfinin qorunması kimi xüsusiyyətlərlə vacib bir əsasdır. Unutmaq lazım deyil ki, bir milləti yaşadan ən əsas keyfiyyət onun dini və əxlaqi vəziyyətidir.

Hər yuvada səadəti görmək mümkün deyildir. Bu səadətə çatmaq üçün nələrə diqqət edilməlidir?

Bu günkü ailənin erroziyaya uğramasının ən mühüm, ən başlıca səbəblərindən biri *“kişinin qadınlaşması və qadının kişiləş-*

Bir yuvanı əmin-amanlıq, huzur və səadət içərisində yaşadan səbəb, qarşılıqlı sevgi və hörmətdir. Amma unutmamaq lazım deyil ki, əcdadlarımız **“Yuvayı ana qurar”** demişlər.

Bu baxımdan yuvaya sahib olmaq xüsusunda qadının daha çox fərasətli olması, cəhd və fədakarlıq etməsi gözlənilir.

məsidir”. Allah Təala qadına ayrı, kişiyə də ayrı xüsusiyyətlər lütf etmişdir. Bu xüsusiyyətlər hər ikisinin vəzifələrinin layiqincə yerinə yetirilməsinə görə formalaşmışdır.

Bir də bunu xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, nə ailədəki kişi nüfusu *“alçaldılmaq”* və nə də qadının itaəti *“əsarət”* şəklində başa düşülməməlidir. Bu rollar, İslamın həssas bir şəkildə təyin etdiyi ölçülər daxilində həyata keçirilsə, ailədə *“zalım”* da olmaz, *“məzlum”* da... Qadının iffət və itaət dairəsindən çıxaraq ərinə zülm etməsi, bunun müqabilində ərinin isə nüfuzundan nəfsi arzuları yolunda istifadə etməsi də ailə yuvasını dağıdır. Ancaq xaricdəki həyat mübarizəsində məmur olan kişinin məruz qaldığı gərginliklər səbəbindən, evində xanımından özünü təskinləşdirici, şəfqətli və məhəbbətli bir itaət görməsi həm haqqıdır və həm də bir ehtiyacdır.

Bu səbəbdən də, ailə üzvləri Allahın təyin etmiş olduğu haqq və məsuliyyətlərini (vəzifələrini) bilməlidir. Ailə içərisində kişi mərhəmətli, ədalətli, qadın isə itaətkar olmalıdır.

Bir yuvanı əmin-amanlıq, huzur və səadət içərisində yaşadan səbəb qarşılıqlı sevgi və hörmətdir. Amma unutmamaq lazım deyil ki, əcdadlarımız *“Yuvayı ana qurar”* demişlər.

Bu baxımdan yuvaya sahib olmaq xüsusunda qadının daha çox fərasətli olması, cəhd və fədakarlıq etməsi gözlənilir.

Bir qadının ailədə diqqət edəcəyi xüsusiyyətlər nələrdən ibarətdir:

Hər şeydən əvvəl xanımlar, Allaha qulluq və təqva ilə riayət etməlidirlər. İbadətə, namaz və niyazla diqqət etdikləri kimi, halal və harama da diqqətlə yanaşmalıdırlar.

Ailədə xanımın təqva və istiqaməti, yoldaşını, övladlarını, qohumlarını və hətta qonşularını xeyir və savaba çatdıracaq xasiyyətdə olmalıdır. Əməli-saleh bir xanım, ətrafına səadət saçan, cənnət qoxulu bir çiçəkdir.

Peyğəmbərimiz (s.ə.v.);

“Əməli-saleh qadın, əri üzünə baxdığı zaman onu sevindirir, ərinin qanuni istəklərini yerinə yetirir və olmadığında həmmalını, həm də namusunu mühafizə edir”. (İbni Macə, Nikah 5-1857) buyurmuşdur. O halda evin hər bir xanımı yoldaşının razılığına diqqət etməlidir.

Əgər biz bu mövzunu bir az da genişlətsək, bir xanım evində və hər günkü həyatında nələrə fikir verməlidir? - deyə bir sual ortaya çıxır.

Bir qadın evində özünə fikir verməli, yəni, təmizkar olmalıdır. Bir kişinin gözündən düşməsi üçün xanımının kirli olması kifayətdir. Ərinin xoşuna gəlməyən hər cür görüntüdən uzaq olmalıdır. Evində axtardığını tapa bilməyəninin gözü, qəlbi həmişə uyğun olmayan yerdə olar və sonunda ailə səadəti zəifləyib heçə enər. Bu səbəbdən də öz evində qadın, rəngi və qoxusu müxtəlif çiçəklərdən dərilmiş bir gül dəstəsi kimi olmalı, həyat yoldaşına səadət və sevinc bəxş etməlidir. Yoldaşı axşam saatları üçün darıxmalı, axşam evə qayıtmağa nifrət etməməlidir.

Əməli-saleh qadın, ərini gülərlə qapının girəcəyində qarşılmalı, evdən çıxarkən də gözəl söz və dualarla yola salmalıdır. Həmin gün həddindən artıq yorulsa belə bunu biruzə verməməlidir. Yoldaşının sıxıntı və dərdlərinə şərik olmalı, onunla bölüşməli, yorğunluğunun çıxmasına kömək etməlidir.

Ailədə həyat yoldaşları həddindən artıq, lazımlı-lazımsız şikayətlərlə bir-birinin əmin-amanlığını pozmamalıdır.

Ayrıca bilmək lazımdır ki, evin xanımı ailənin məişət təminatından, ev ehtiyaclarını qarşılamaqla məsul deyildir. Çünki yaradılış baxımından bu vəzifə ailədə hər zaman ailə başçısı olan ataya məxsusdur. Xanımın vəzifəsi isə, övladlarının tərbiyəsinə diqqət etməkdir.

İnsan yaradılış etibarilə ən üstün və kamil bir varlıqdır. Bu kamilliyi biruzə verən şəxsiyyətlər ancaq sağlam bir ailə yuvasında meydana gəlir. Ümumiyyətlə, ailə səadəti, qarşılıqlı olaraq hər iki tərəfin haqlarına riayət edilərək hörmət göstərilməsi və bu hörmətin məhəbbətlə qüvvətlənməsinə bağlıdır.

Bu bir həqiqətdir ki, məhəbbət və sevginin əks etmədiyi könül, uzun müddət əkilməyib boş buraxılan quru bir ərazi kimidir. Ailədəki tərəflərin səmimi və düzgün münasibətləri isə bu torpağı becərməyə bənzəyir.

Nəticə etibarilə, səadətli ailədə qadınların vəzifələri baxımından ən son bilinən xüsusiyyət:

"Yuvayı ana qurar." həqiqətidir. Xanımlar bu həqiqət ətrafında birləşərək öz vəzifələrini haqqıyla etdikləri təqdirdə ailə yuvaları bir cənnətə çevrilər. Ailə başçısı olan yoldaşlarına düşən isə artıq bunun qədrini bilmək və qorumaqdır.

Peyğəmbərimiz (s.ə.v.) buyururlar:

"Xeyirli qadın ərinə qarşı itaətkar, övladlarına qarşı şəfqətli olandır."

Ey Rəbbimiz! Ailələrimizə razı olacağın bir həyat nəşib edərək, səadət cənnəti eylə. Amin!

Bu bir həqiqətdir ki,
məhəbbət və sevginin
əks etmədiyi könül,
uzun müddət
əkilməyib boş
buraxılan quru bir
ərazi kimidir.
Ailədəki tərəflərin
səmimi və düzgün
münasibətləri isə bu
torpağı becərməyə
bənzəyir.

XOŞBƏXTLİYİN DOQQUZ QIZIL QAYDASI

1. Əgər xoşbəxt olmaq istəyirsənsə, zahiri görünüşünə barış.

2. Xoşbəxtliyə gedən yoldakı 2-ci vacib addım, pula, var-dövlətə həddindən artıq əhəmiyyət verməmək.

3. Bu yolun 3-cü addımı isə şəxsin özünə gəlib çatmayacağı hədəfləri aydınlaşdırmaqdan imtina edən adam olaraq göstərildi. Tədqiqatçı doktor Aleks Mixalos, «Özünə hələ çata bilən hədəfləri müəyyənləşdirən insanlar daha xoşbəxt olurlar» - dedi.

4. Aqlın xoşbəxtlik üzərində təsiri

olmadığını müəyyənləşdirən mütəxəssislər, «Xoşbəxt olmaq üçün öz zehni qabiliyyətinizi başqaları ilə müqayisə etməkdən əl çəkin» - deyirlər.

5. Çox təsüf ki, xoşbəxtlik yolunda 5-ci addım üçün fərdi olaraq edə biləcəyimiz bir şey yoxdur. Çünki bu maddə genlərimizlə əlaqədardır. Genetik baxımdan daha güclü quruluşa malik şəxslər, həyatlarında daha xoşbəxt olurlar.

6. Tədqiqatı həyata keçirən mütəxəssislər cütlərin təklərdən daha xoşbəxt olduğunu da müəyyənləşdirdilər.

7. Xoşbəxtliyin 7-ci addımı isə, Allaha inanmaqdır. Amerikanın DUKE Universitetində tədqiqatlarını davam etdirən Harold Koning, «Xüsusilə güclü stress altında olanda insanların özlərindən daha güclü olan Allaha inanması, onların özlərini daha yaxşı hiss etmələrini və daha xoşbəxt olmalarını təmin edir»- fikrini irəli sürdü.

8. 8-ci addım başqalarını düşünmək... Elm adamlarının fəaliyyəti, başqalarını düşünən, onlar üçün çalışan insanların həyatdan daha çox zövq aldığını ortaya çıxartdı. Vanderbilt Universitetində üç mindən çox adam üzərində aparılan araşdırmalara görə, humanitar yardım təşkilatlarında işləyən insanlar başqalarına nisbətdə daha xoşbəxtidirlər.

9. Xoşbəxtlik yolunda son addım isə illərin gətirdiyi bir şey, yəni qocalıqdır..

Stanford Universitetində aparılan tədqiqatlar, insanların yaşı artdıqca çətin halılara qarşı daha yaxşı mübarizə apardığını və beləliklə daha xoşbəxt olduğunu göstərdi.

İSRAF VƏ ALİCƏNABLIQ

Müasir insanın ən böyük mənəvi bəlalardan biri də zəngin görünə bilmək üçün israf və bədxərclik çılğınlığı içində olmasıdır. Təəssüf ki, bu xəstəlik insandakı bir çox gözəlliklərin itirilməsinə gətirib çıxarmışdır ki, bu itirilmişlərin başında da hüsur və qənaət vardır.

Mənəvi dincliyin olmaması, bədxərclik çılğınlığı, kiçik şeylər bir tərəfə, böyük hədiyyələr, gözəl sözlər və iltifatlar qarşısında belə xoşbəxt ola bilməmələri, hələ körpə yaşdakı balalarımızın da üzündən ayındır.

Övladlarımız xoşbəxt deyil... İstədiklərini həmin an əldə edir, amma bir neçə gündən sonra ən sevdiyi şeyləri qaldırıb yerə çırpırlar. Başqa bir gün istəkləri fərqli olur. Onlar istədikcə biz

alırıq, biz aldıqca onlar istəyir və ortaya doymayan, əlindəkini başqalarıyla bölüşməyi sevməyən, mənəvi cəhətdən xəstə bir nəsil çıxır. Bu qısır, cılız döngü sürətini heç yavaşlatmır.

Görəsən, bu yeni nəsil, Peyğəmbərimiz (s.ə.s)-in və din xadimlərinin özlərinə etdikləri xərclərdə su sızdırmayan bir xarakterə sahib ola-ola, ətrafa cömərdlikdə çaylar kimi çağlayaraq qənaətcil kimi gözəl əxlaq nümunələrindən necə dərs götürəcək...?

Peyğəmbərimiz axar suyun kənarında dəstəmaz alarkən belə suyu israf edənə etiraz edərək, qənaətin bitmək-tükənmək bilməyən bir xəzinə olduğunu söyləmişdir.

Peyğəmbərimiz birinə lazım olduğunda özündə olmasa, başqasından belə borc alıb verəcək qədər cömərd.

Müasir insanın ən böyük mənəvi bəlalardan biri də zəngin görünə bilmək üçün israf və bədxərclik çılğınlığı içində olmasıdır.

Təəssüf ki, bu xəstəlik insandakı bir çox gözəlliklərin itirilməsinə gətirib çıxarmışdır ki, bu itirilmişlərin başında da hüsur və qənaət vardır.

Comərdlikdə əsən rüzgarları belə qısqandırır.

Qlobal istiləşmə nəticəsində dünyanı aclıq, susuzluq, qıtlıq, quraqlıq, kütləvi ölümlər, su müharibələri və s. kimi bəlalərin gözlədiyi hər kəsə məlumdur. Təbiət şərtlərinin bu cür çətinləşdiyi zamanlarda Peyğəmbər əxlaqına və alicənablığına, comərdliyinə qlobal olaraq, bəşər olaraq möhtacıq.

Rəsulullah əxlaqına bürünmüş rəhmətlik müəllimim, başqalarına xərcdə coşqun çaylar kimiylən, ailə xərc-ləmələrində zəngin olduğu halda olduqca sadəydi. Övladları bazardan meyvə alıb gəlincə *“bütün bazarı gəzdinizmi, ən ucuzunu aldınız mı?”* deyər, amma ehtiyac olan yerlərə də külli miqdarda köməyini əsirgəməzdi.

Zeynalabdin Tağıyev alicənablığı, comərdliyi və israfı xarakterində ən gözəl cəm edən, Azərbaycanın cox öndə gələn zənginlərindən, messenantlarından biri... Onun haqqında eşitdiyim bu lətifəni qlobal israfın yaşandığı günümüz üçün cox ibrətli olduğunu düşünürəm:

Zeynalabdin Tağıyev, ocaqda yanan köz varkən, siqaretini kibritlə yandırdı deyər, mühasibini işdən çıxarmışdı. Bir kibrit dənəsinin dəyərini, qiymətini bilən, israfa xor baxan bir düşüncə. Mətbəxdə qaz piltəsinin yandığı halda, digər gözünü yandırmaq üçün hər kibrit götürdükdə *“Zeynalabdin Tağıyevin işçisi olsaydım, mütləq işdən çıxarılmışdım”* deyər düşünürəm. Comərd, alicənab, əliaçıq zənginlər zənginliyin və hüsurun zövqünü özlərinə qarşı xəsis deyiləcək qədər israfdan, artıq xərcdən qaçmaqla bərabər, başqalarının ehtiyacını ödəməklə tapmışlar. Biz də zəmanə xəstəliyini başqalarında görməkdənsə, özümüzə görə o an

müalicəsinə başlamalıyıq ki, heç olmasa övladlarımızı israf, xəsislik, bədxərclik kimi illətlərdən qurtara bilək.

Nə xoşbəxtdir o ailələr ki, lüks həyat tərz, eqoistlik, xəsislik və israfın xərcəng xəstəliyi kimi cəmiyyəti bürüdüüyü bu dövrdə övladına gözəl əxlaqı tamamlamaq üçün göndərilmiş uca şəxsiyyətin əxlaqını verərək rahatlığa, mənəvi hüzura qovuşdururlar...

Nə xoşbəxtdir o ailələr
ki, lüks həyat tərz,
eqoistlik, xəsislik və israfın
xərcəng xəstəliyi kimi
cəmiyyəti bürüdüüyü bu
dövrdə övladına gözəl
əxlaqı tamamlamaq üçün
göndərilmiş uca şəxsiyyətin
əxlaqını verərək rahatlığa,
mənəvi hüzura qovuşdu-
rurlar...

Qadın Krizis Mərkəzinin məsləhətçisi, həkim ginekoloq Təranə Həsənova:

“Ailə sosial həyatın başladığı yerdir. Cəmiyyəti bir binaya bənzətsək ailələr də bu binanın daşları kimidir.”

1969-cu ildə Fizuli rayonunda anadan olmuşdur. 1985-ci ildə Azərbaycan Tibbi Universitetinin Müalicə profilaktika fakültəsinə daxil olmuşdur, 1992-cil ildə Universiteti bitirərək Fizuli rayonunda 1 il müddətində həkim işləmişdir. Sonra Bakıya qayıdaraq Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetinin tələbə poliklinikasında, daha sonralar 1 №-li Şəhər Klinik xəstəxanasının doğum şöbəsində (indiki Klinik Tibbi Mərkəz) işləmişdir. Hal-hazırda oranın doğum şöbəsinin həkimidir. İxtisasım həkim mama-ginekoloqdur.

Bizim ailə: Təranə xanım, Qadın Krizis Mərkəzində işləməyinizin əsas səbəbi nədir?

Təranə xanım: Qadın Krizis Mərkəzi 2001-ci ildə yaradılmışdır. Cəmiyyət yaranmamışdan əvvəl Qadın Krizis Mərkəzinin sədri Mətanət xanım məni oraya dəvət etdi və belə bir layihə hazırladı “Qadın Krizis Mərkəzi köməyə ehtiyacı olan qadınların müraciət etdikləri bir məkandır, doğma yurddur.” Burda həm psixoloji, həm də ginekoloji kömək var idi, eyni zamanda hüquqi yardım da göstərilirdi. Öz istəyimlə bu işdə işləməyə başladım, çünki qəlbimə daha yaxın idi, bir insana kömək etmək nə qədər sevindirici bir işdir. Orada işləməyimin birinci səbəbi elə bu idi. İllər keçdikcə Qadın Krizis mərkəzi inkişaf etməyə başladı. Qeyri hökumət təşkilatları ilə də əməkdaşlıq etdi. Avropa, Amerika ilə əlaqə yaratdı, onlardan iş təcrübəsi topladı.

Bizim ailə: Azərbaycanda evlilik münasibətləri hansı vəziyyətdədir?

Təranə xanım: Ailə sosial həyatın başladığı yerdir. Cəmiyyəti bir binaya bənzətsək ailələr də bu binanın daşları kimidir. Necə ki, müntəzəm daşlarla tikilmiş, bünövrəsi tam olaraq tamamlanmış bir bina keyfiyyətli olarsa, bünövrəsi güclü olan ailələrdən meydana gələn cəmiyyətlər də güclü olar. İnsanın sosial münasibət qurduğu ilk mühit onun ailəsidir. Eyni zamanda

ailə, cəmiyyətin milli-mədəni dəyərlərini daşıyan bir qurumdur. Ailə cəmiyyətin mədəniyyətini qorumaqda, yaşatmaqda, gələcəyə daşımaqdadır.

Ailə hamının müdaxilə edə bil-məyəcəyi qorunan bir birlik sayılır. Amma bu gün Azərbaycan ailəsi hardasa 50 il əvvəl Azərbaycan ailəsinə baxanda təməli xeyli zəifləyib, çünki illərlə boşanmaların sayı get-gedə qalxan tendensiya ilə çoxalır. Qadın Krizis Mərkəzində işlədiyim illər ərzində mənim şəxsən özümə maraqlı olub, boşanmaların səbəbi bəzən çox adi şeylərdən baş verib. Heç belə oturub düşünməkdə lazım deyildir, sadəcə onlar danışanda nəyə görə boşanırlar, adama çox qərribə gəlir. Məgər belə şeylərin üstündə də ailəni dağıtmaq olar? Mən inanmıram ki, belə səbəblərə görə 30-50 il əvvəl ailələr dağılardı. Bu günkü gün ən sadə, elementar mübahisələrin üstündə ailəni dağıdır-lar. Ən dəhşətli də odur ki, bu ailələrə hər iki tərəfin valideynləri qarışıq. Qızın valideyni mənim qızıma yaxşı baxmırsınız, yaxşı qızıl almamısınız və s. Oğlanın valideyni də sizin qızınızı kimdir alan, cehizi azdır, bizim ailələr uymur və s. Nəticədə də, ortada qalan uşaqlar olur. Ya ataya həsrət qalan, ya da anaya həsrət qalan uşaqlar. Amma bu gün Azərbaycan ailəsi yenə də Avropa ölkələrinin ailələri ilə müqayisədə daha sağlamdır. Bizim mərkəzdə dəfələrlə istər dövlət, istər qeyri hökumət, istərsə də xarici təşkilatlarla dəyirmi masalar keçirilib yenə də hər kəs eyni fikirə gəlib, Azərbaycan ailəsi digər ölkələrə baxanda daha möhkəmdir.

Bizim ailə: Dağılan ailələrdə ən çox zərbə alan qadınlardımı, kişilərdimi?

Təranə xanım: Böyük üstünlük hesabıyla qadınlardır, amma həmişə yox.

Çünki biz krizis mərkəzində işləyərkən müxtəlif hadisələrə rast gəlmişik, kişilərin də dəfələrlə zərbə aldığını görmüşük, amma faiz nisbəti ilə götürəndə qadınlardır. Bunlardan da daha çox, mən uşaqları deyərdim. Bildiyimiz kimi uşaqlar atalarını bir qəhrəman kimi bilirlər, hər kəsdən daha güclü olduğuna inanırlar. Bu uşaqların gözü yolda qalır, atanı axtarır, amma tapa bilmir.

Bizim ailə: Hesaba evlilik Azərbaycanda hansı yeri tutur?

Təranə xanım: Hesaba evlilik sayı kifayət qədər çoxdur. Bu günkü gündə mən deyərdim ki, evliliklərin yəni qurulan ailələrin 60% hesabadır. Sadəcə oğlan fəkirəşir ki, bu qız mənim üçün hər tərəfi xeyirlidir, onun sayəsində gələcəkdə karyer qura bilərəm və s. Qızda da həmçinin. Mən belə hesab edirəm ki, bu cür ailələrin qurulması boşanmaların sayının çoxalmasına səbəb olur. Çünki bir-birini sevən adam nə qədər zəhər olsada yenə gəlib ona boyun əyir, ailəsini saxlayır. Amma hesaba evlilikdə bu cür güzəştlər yoxdur, hər iki tərəfdə öz mənfəətini düşünür, kiçik bir xəta ardında *“mən bunamı görə evlənmışdim sənənlə deyir”* və hər şey qısa zamanda həll olunur, sonunda boşanma ilə nəticələnir.

Bizim ailə: Evlilikdə əsas götürülən kriterlər hansılardır?

Təranə xanım: Əsasən ailələrin bir birlərinə uyğun gəlməsi, təhsil səviyyələri və ailənin maddi vəziyyəti. Bu günkü gündə bizim cəmiyyətimizdəki bunun üstündə durur.

Bizim ailə: Təranə xanım bizə vaxt ayıraraq işləriniz haqqında məlumat verdiyiniz üçün sizə təşəkkür edirik, gələcək işlərinizdə müvəffəqiyyətlər arzulayırıq.

HƏYATIMI

ÖZ İSTƏDİYİM KİMİ YAŞAMAQ İSTƏDİM, AMMA

HƏYAT

HƏMİŞƏ BİZ İSTƏDİYİMİZ KİMİ OLMUR

Həyat amansızmış, bilmədim. Hər şeyə malik olduğum halda, birdən-birə hər şeyimdən məhrum oldum. Sevincli günlərimin birində əllərim səadətimdə ikən, qaranlıqlar çökdü günəşli dünyama. Zülmət gecə üstələdi ayımı, ulduzlarımı. Çirkab bataqlığında gördüm özümü boğularkən. Ah, ilk günlərdə özümü dünyanın ən xoşbəxti sayarkən, sonralar ən rəzil insanı oldum. Onun təsirindən özümü əyilməz, vüqarı sınımayan biri zənn edərkən, sonralar sonuncuların sonuncusu oldum. Özümü onun təsiri ilə hər şeyə qadir biri kimi görürdüm. Bəs indi? Bəs indi kiməm mən?

İtirilmiş! Həyatını itirən itirilmiş! İtirdim! İtirdim qadın ləyaqətimi. İtirdim! İtirdim qadın səadətimi. Mənə yaxın olan övladlarımdan uzaqlaşdırdım özümü. Mənim dayağım olan həyat yoldaşımdan məhrum etdim sevgimi. Məni insan kimi şərəfli bir xislətdə yaradan Rəbbimə xəyanət etdim. Satdım özümü nəfsimə, düşdüm

şeytan tələsinə.

Keçən günlər. Onları qaytara bilərəmmi? Ömür qatarım uzaqlaşır, uzaqlaşdıqca səadətimi, ümidlərimi, arzularımı, bütün mənliliyimi özü ilə aparır.

Onunla olduğum anda mənə uzanan insan əllərini həyasızcasına özüm-dən kənara itələyirdim. Halbuki o əllər mənə itirilmiş dünyamı qaytaracaqdı. Onunla olduğum anda qəlbimin soyuqluğunu hiss edirdim. Halbuki əvvəllər köksümdə qəlbim mərhəmətdən, sevgidən quş kimi çırpınıb uçmaq istədi. Onunla olduğum anda düşüncələrimin qaranlıqlaşdığını, azğınlaşdığını hiss edirdim. Halbuki əvvəllər...

Hm... Əvvəllər hər şey başqa idi. Əvvəllər hər şey parlaq idi, saf idi. Bilmədən küçə həyatının səfil sakinlərindən oldum. Onsuzda hər şey bilmədən olur, nəfsimizi özümüzə deyil, özümüzün nəfsimizə tabe olduğu andan. Nəfsimin qurbanı oldum. Ağ ölümün ağuşuna atılaraq bu ağ dünyanın həyat qapılarını üzümə bağladım. Dərk edərək ki, bir daha onlar üzümə açılmaya bilər.

Çəkirdi özünə məni küçə həyatı. Qayğısız görünən gecə barları, üzde şən görünən gülüşlər, qəhqəhələr şirnikdirici idi. O ağ ölüm necə də ağ mələk idi.

Sözümün bitdiyi yer: Məni insanlıqdan çıxaran narkotikaya nifrət edirəm... Ömrümə özüm qara xətt çəkdiyim anda

MƏN İNSAN KİMİ YAŞAMAQ İSTƏYİRƏM!

HƏYAT

BİR SƏHNƏDİR

Qədim zamanlardan qadın sirli varlıq olmuşdur. İndiyə qədər də belədir və yaqin ki, belə olaraq da qalacaq. Bəs qadının sirri nədədir? Bu suala cavab vermək çətindir. Əgər sualın cavabı tapılsaydı qadın “sirli qadın” anlamını itirərdi.

Həyat səhnədir, insanlar isə aktyorlardır. Bəs qadınlar həyat səhnəsində hansı rolların ifaçılarıdır? Qadın kimdir?

Qadın ailədə övlad, ana, bacı, bibi, xala, həyat yoldaşı və s.-dir. Bəs cəmiyyətdə qadın kimdir? Müəllim, həkim, mühəndis, millət vəkili, hüquqşünas, idmançı və s. Bütün bunlarla yanaşı qadın evinin xanıdır. Cəmiyyətdə tutduğu mövqedən asılı olmayaraq qadınlar övladlarının tərbiyəsi ilə məşğul olur, həyat yoldaşlarının və digər ailə üzvlərinin qulluğunda dayanırlar. Bütün bu çətinliklərə qatlaşan qadınlar həmişə layiqincə qiymətləndirilirermi? Onların mənafeləri, hüquqları, şəxsiyyətləri lazımi səviyyədə qorunurmu? Əfsuslar olsun ki, xeyr. Yüzlərlə qadınlar həyat yoldaşları tərəfindən təhqirlərə, əziqlərə məruz qalırlar. Yüzlərlə qız-gəlinlərimiz erməni işğalçılarının əli altında. XXI-ci əsrdə elmin, texikanın, iqtisadiyyatın, mədəniyyətin dünyada hökm sürdüyü bir zamanda bizim qadınların hüquqları, şəxsi və ləyaqətləri tapdalanır.

Bəşəriyyətin, cəmiyyətin ən böyük bəlalardan biri də erkən yaşlarından, hətta bəlkə də uşaq evlərinə atılan körpələrimizin taleəridir. Onlar nə qədər dövlət himayəsində olsalar da, aradır bəzi xeyirxah imkanlı şəxslər tərəfindən təmin olunsalar da əsl problem

Qadın ailədə övlad, ana, bacı, bibi, xala, həyat yoldaşı və sairədir. Bəs cəmiyyətdə qadın kimdir? Müəllim, həkim, mühəndis, millət vəkili, hüquqşünas, idmançı və s. Bütün bunlarla yanaşı qadın evinin xanıdır.

həll olunmaz qalır. Müəyyən yaş həddinə çatdıqdan sonra onlar tərbiyə aldıkları, oxuduqları müəssəni tərk etməli olurlar. Beləliklə, həyat onlara ikinci ağır zərbəni vurur. Qadınlar dünyanın nə qədər zərif məxluqları olsalar da bu və ya digər səbəblərdən cinayət işlətməli olurlar. Bu gün təəssüf ki, Azərbaycanda yüzlərlə qadın məhbus adını daşıyır. Kimin haqlı, kimin haqsız yerə məhbusə düşdüyü də çox vaxt qaranlıq qalır. Ömürlərinin müəyyən hissəsini həbsxanalarda keçirdikdən sonra azadlığa çıxırlar. Lakin ləkəli keçmişə malik olduqları üçün cəmiyyət onları qəbul etmir. Ona görə də bəziləri yenidən həbsxana həyatı yaşamaq üçün istəmədən cinayət törədir və ömürlərini başa vururlar.

Hələ övladları tərəfindən qocalar kimi atılan analarımız, öz yurd-yuvalarından qaçqın düşən əzab-əziyyətlərdə öz balalarını böyüdən ana, bacılarımız, gəlinlərimiz... Demək belə çıxır ki, qadinsız həyat davam edə bilməz, amma əziyyətlər də qadınların üzərindədir, bəs nəyə görə onların hüquqları çox zaman tapdalanır?

Bunu hər zaman bilin: “Cənnət anaların ayaqları altındadır.”

TOXUNMA KÖNLÜNƏ BİÇARƏ GÜLÜN

Məhsəti xanım Gəncəvi dərin elmi biliyə, yüksək yaradıcılıq qabiliyyətinə və zərif, incə musiqi duyumuna malik, dövrünün nümunəvi xanımlarından biri olmuşdur. Dahi Nizami "Xosrov və Şirin" poemasında həmvətəni və həməsri olan Məhsəti xanımın yüksək nüfuza malik olduğunu, bir qəzələ görə ona bir xəzinə bağışlanıldığını yazmış, onu "Şərq Günəşinin nuru" adlandırmışdır.

XII əsr ədəbiyyatı mədəniyyət tariximizdə intibah ədəbiyyatı dövrü ədəbiyyatımızın Qızıl dövrü kimi xarakterizə olunur. Bu dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ümumşərq ədəbiyyatı fonunda inkişaf edir, şərq ənənələrinin ən gözəl, xarakterik cəhətlərini özündə birləşdirirdi. Həmin dövrün ən görkəmli simalarından olan Nizami Gəncəvi, Xaqani Şirvani, Qətran Təbrizi kimi söz ustadlarının adı ilə yanaşı, şairə Məhsəti xanım Gəncəvinin də adı ədəbiyyat tarixində böyük rəğbət və ehtiramla çəkilir.

Bildiyimiz kimi, XII əsrdə saray ədəbiyyatı adı altında daha çox mədhiyyə yazmaq ənənəsi geniş yayılmışdı. Lakin həmin dövrdə mütərəqqi fikirlərin tərənnüm olunduğu yüksək sənət nümunələri də qələmə alınır. Bu ədəbi mühitin nümayəndələrindən olan, ədəbiyyatımızda ilk qadın şairə hesab edilən Məhsəti xanım Gəncəvinin həyat və yaradıcılığı haqqında ən dolğun monoqrafiyanı görkəmli alim Rəfael Hüseynov qələmə almışdır.

Məhsəti xanım Gəncəvi dərin elmi biliyə, yüksək yaradıcılıq qabiliyyətinə və zərif, incə musiqi duyumuna malik, dövrünün nümunəvi xanımlarından biri olmuşdur. Dahi Nizami "Xosrov və Şirin" poemasının

da həmvətəni və həməsri olan Məhsəti xanımın yüksək nüfuza malik olduğunu, bir qəzələ görə ona bir xəzinə bağışlanıldığını yazmış, onu “*Şərq Günəşinin nuru*” adlandırmışdır.

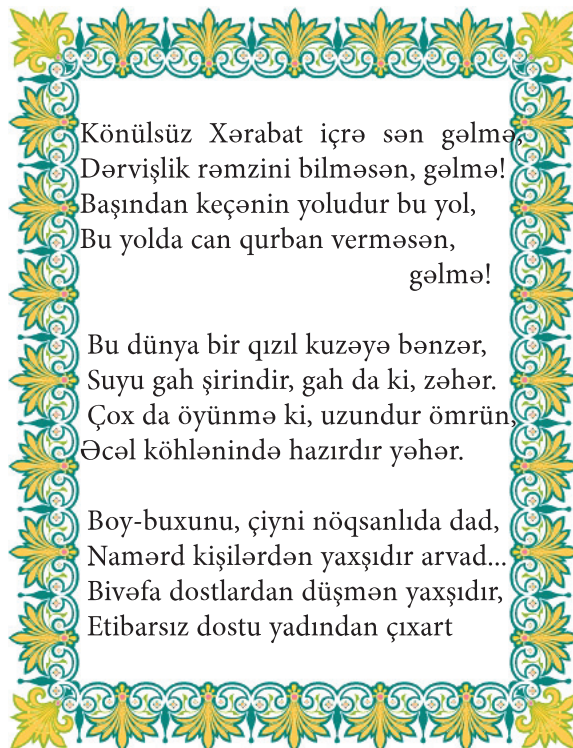
Yoxsul ailədə dünyaya gələn, bütün ömrünü Gəncədə keçirən şairənin tərcümeyihali haqqında, təvəllüd tarixi haqqında təzkiyələrdə dəqiq məlumat yoxdur. Klassik şairlərin həyat və yaradıcılıqları haqqında məlumatlar toplusu olan təzkiyələrdə sadəcə Məhsəti xanımın hazırcavab olduğu, bədahətən gözəl və dərin mənalı, fəlsəfi məzmunlu rübailər söylədiyi yazılmışdır.

Bəzi mənbələrdə şairənin mütərəqqi düşüncələrinə, qadın hüquqsuzluğuna qarşı yürütdüyü fikirlərinə görə doğma vətənindən sürgün edilməsinə, yaşadığı sənətkarlar məhəlləsi olan Xərabatın bəzən daşa basılmasına dair məlumatlar da vardır.

Məhsəti xanımın yaradıcılığında onun dini görüşləri də öz əksini tapmışdır. Fəlsəfi təfəkkürün diqtəsi ilə yazdığı rübailəri xurafatdan uzaq, əsas islami dəyərləri əks etdirən şeir nümunələridir. Əsrlər boyu sevilə-sevilə oxunan, yüksək sənətkarlıq xüsusiyyətləri ilə seçilən rübailərində humanizm, səmimi insani hisslər, dərin fəlsəfi mühakimələr qələmə alınmışdır. Şairənin rübailərində məhəbbət, incə duyğularla yanaşı, həm də qadın hüquqsuzluğuna qarşı mübarizə, dövr və zamanədəki haqsızlıqlardan şikayətlər, bəşəri idealları tərənnüm edən düşüncələr üstünlük təşkil edir. Şairənin öz həyat yoldaşı Əmir Əhmədlə və başqa müasirləri ilə müasirələri (deyişmələri) sonradan bir dastan şəklinə düşmüşdür.

Gözəl, mükəmməl təbiət peyzajları, bədii obrazlarla, simvollarla zəngin olan, oxucunu daim düşünməyə vadar edən,

şərqdə rübai ustası kimi məşhur olan Ömər Xəyyamdan sonra, mükəmməl rübailər ustası kimi tanınan Məhsəti xanım Gəncənin rübailəri bu gün də öz tərəvətini qoruyub saxlamışdır.

Məhsəti xanımın yaradıcılığında onun dini görüşləri də öz əksini tapmışdır. Fəlsəfi təfəkkürün diqtəsi ilə yazdığı rübailəri xurafatdan uzaq, əsas islami dəyərləri əks etdirən şeir nümunələridir. Əsrlər boyu sevilə-sevilə oxunan, yüksək sənətkarlıq xüsusiyyətləri ilə seçilən rübailərində humanizm, səmimi insani hisslər, dərin fəlsəfi mühakimələr qələmə alınmışdır.

UŞAQLARIN YALAN DANIŞMASI

Yalan, məkanından və zamanından asılı olmayaraq cəmiyyət qanunlarına zidd davranışlardır. Valideynlər uşaqlarının bu mənfi davranışından təlaşlanır. Haqlı olaraq bəzən kiçik bir yalan olsa da, gələcəkdə böyük davranış problemlərinə çevrilə biləcəyindən təlaşlanmaq normal bir haldır. Yalanın bir qismi ata ana tərəfindən hiss edilsə də, bir qismi isə heç hiss edilmir. Lakin belə bir hal hiss edildiyində uşağa qarşı necə davramağın mühüm olduğunu nəzərə alıb bəzi tövsiyələr vermək istərdik.

Hər şeydən əvvəl *“Mənim uşağım nəyə görə belə bir işə əl atdı?”* şəklində sualı özünü verməlisiniz. Görəsən, bu onun xarakterindən irəli gəlir, yoxsa, bu yalan sizin də gözləmədiyiniz bir haldır? Əgər bu sizin əvvəllər heç

qarşılaşmadığınız bir hadisədirsə uşağınızın həyatında bəzi anormal davranışların olub-olmadığına diqqət etməlisiniz. Belə anormal davranışlar uşağın yoldaşlarının mənfi xüsusiyyətlərindən, məktəblə bağlı problemlərindən, ailədə baş verən münaqişələrdən, depressiyadan və buna bənzər digər hadisələrdən qaynaqlanır.

Ata və ananın hər hansı birində yalan danışmağa meyllilik varsa, belə bir xüsusiyyətin uşağa keçməsi olduqca asandır. Bu səbəbdən uşağınız yalan danışarsa belə bir halın ailənin digər fərdlərində olub-olmadığına diqqət etməlisiniz. Unutmayın ki, uşağınız, sizin yaxşı və pis cəhətlərinizi nümunə götürəcək və öz insani xarakterini ona görə formalaşdıracaqdır. Siz ona gözəl bir nümunə olmasanız, o da özünə səhv nümunələri götürəcək. Siz müsbət davransanız, uşaqlarınız da

belə müsbət davranışlardan təsirlənəcək. Bu haqda belə bir misal verək: *"Aytənin altı yaşı var və əxlaqında mənfi heç bir davranışı yoxdur. O, dərslərini də yaxşı oxuyur. Aytən həmçinin küçədə gedərkən ətrafına diqqət edir və anasını özünə nümunə götürür. Aytən bir gün yolda gedərkən anasından bir oyuncaq istəyir, anası da həmin anda almaq istəmədiyi üçün heç pulunun olmadığını deyir. Daha sonra evə gəlmədən anası mağazaya girərək alış-veriş edir. Bu hadisədən sonra Aytən də çətinə düşdüyü anlarda yalanlara baş vurur və getdikcə bu yalanları artmağa başlayır."* Bu misaldən aydın olduğu kimi ananın yalan danışması və münasib olmayan davranışı Aytənin də zaman keçdikcə yalan danışmasına səbəb olur.

Uşaqların əqli inkişafı dörd yaşından sonra başlayır. Xəyal etdikləri oyun yoldaşlarını və xəyalında canlandırıdığı oyuncaqları yalan ilə qarışdırmamaq lazımdır. Belə xəyallarda həddindən artıq şışirtmələr olmadıqca normal bir hal kimi qarşılamaq lazımdır. Ona görə də xəyal quran uşaqlarla, yalan danışan uşaqları ayırd etmək lazımdır. Uşaq xəyal aləmində təsəvvür etdiyi bəzi şeyləri olmuş bir hadisə kimi danışa bilər, amma dediyində israr etmir və bu hadisənin öz təxəyyülü və sözləri olduğunu bilir. Yalan danışarkən isə bilərək israr edir və bu yalanı başqalarına qəbul etdirməyə səy göstərir. Yalan danışan uşaqlarla əlaqədar aşağıdakı tövsiyələr edilir:

Yalan danışdığını hiss etdiyinizdə uşağınız haqqında *"Hər şey yolunda gedirmi?"*, *"Mən uşağımı kifayət qədər tanıya bilirəmmi?"* - deyə öz-özünü sual verin. Uşağınızla aranızda olan qarşılıqlı münasibətin keyfiyyətini mütləq artırmağa çalışın.

Uşağın yalanını gördüyünüzdə dərhal təşvişə düşüb uşağınızı yalanı ilə üzləşdirməyə və ya cəzalandırmağa çalışmayın.

Çıxılmaz vəziyyətə düşdüyündə və ya nadir hallarda yalan söyləyir, yoxsa yalanı artıq alışqanlıq halına gətirdiyi və təkrarladığı bir hal olduğunu yaxşı düşünün.

Təkrar yalan danışdığı halda ailənizdə belə bir yalan danışan başqa şəxsin olub-olmadığını düşünməyə çalışın. Əgər varsa uşağınıza mənfi təsir etdiyini nəzərə alıb, düzəltməyə öncə mənfi təsir aldığı şəxsdən başlayın.

Ətrafında bu cür yalan danışanların və yalan danışaraq uşağınıza mənfi təsir edən dostlarının olub-olmamağından əmin olun.

Uşağınıza əsla yalançı, fırıldaqçı və s. sözlərlə müraciət etməyin.

Yalan danışan uşağınızla üz-üzə oturub qarşılıqlı olaraq söhbət edin. Müsbət təsir edən bir səs tonu ilə bunun səhv olduğunu başa salın. Təkrar yalan danışdığı anda verəcəyiniz cəzaları xatırlatmağı unutmayın.

Yalana davam etdiyi təqdirdə öncə söz verdiyiniz cəzaları tətbiq etməyə başlayın.

Təkrar olunan və artıq sizin bacarmadığınız yalanlarla əlaqədar olaraq başqa psixoloji probleminin olub-olmadığını araşdırın və bu problemin həlli üçün bir mütəxəssisə müraciət etməkdən çəkinməyin.

Unutmayın ki, bütün uşaqlar müsbət və effektiv şəkildə istiqamətləndirildiyində zaman keçdikcə müsbət mənada formalaşacaqlar.

BAYAZ GÜLÜŞ

Aramızda hər kəsin əsas istəyi budur ki, gözəl və sağlam dişləri olsun. Hansı ki, baxımsız ağız boşluğunda bu mümkün deyildir.

Bəyaz və sağlam gülüş qazanmaq üçün həmişə yeni, effektiv və müasir metodlarla ağız boşluğunun gigiyenası lazımdır. Diş əti və diş xəstəliklərinə daha qısa desək infeksiyaya qarşı mübarizə aparmaq üçün ən mühüm amillərdən biri ağız boşluğunun gigiyenası və profilaktikasıdır. Ağız boşluğunun gigiyenası dedikdə, əsasən dişlərin vaxtı-vaxtında və düzgün fırçalanması nəzərdə tutulur.

Dişlərin fırçalanması əslində hər yeməkdən sonra olmalıdır. Gündüzlər işdə mümkün deyilsə, diş saplarından istifadə edilməlidir. Bu zaman dişlərin gündə iki dəfə fırçalanması vacibdir: səhər yeməyindən sonra və axşam yatmadan öncə. Dilin üzərində də müəyyən qədər ərp yığılır ki, altında mikroorqanizmlər olduğu üçün dilin üzərini mümkün qədər sürtmək lazımdır.

Diş fırçaları təbii və süni liflərdən hazırlanır. Yumşaq və cod olurlar. Hər birinin müsbət və mənfi xüsusiyyətləri vardır.

Seçim üçün stomatoloqa müraciət etmək lazımdır.

Dişlərin fırçalanması üfiqi, şaquli və dairəvi hərəkətlərlə aparılmalıdır. Dişlərin çeynəmə səthləri ilə yanaşı bütün səthlərini fırçalamaq lazımdır.

Diş fırçaları kimi diş məcunları da müxtəlifdir və mütəxəssisin məsləhəti ilə seçilməlidir.

Gecə yatmadan əvvəl dişlərin fırçalanması daha vacibdir. Çünki gün ərzində qəbul etdiyimiz qidaların təsiri ilə dişin üzərinə çökmüş diş ərpləri, diş əti və dişlər üçün ən təhlükəli səbəblərdən biridir. Gündüzlər qəbul etdiyimiz qidalar, meyvə və tərəvəzlər bu ərpin daima təmizlənməsinə və yeniləşməsinə səbəb olur. Amma gecələr bu mümkün deyildir və sakit vəziyyətdə ağız boşluğundakı bakteriya və mikroorqanizmlərin fəaliyyəti artır. Dişlər fırçalanmadıqca ərpin üzərinə tədricən çökmüş kalsium diş ərpinin diş daşlarına çevrilməsinə səbəb olur. Diş ərpi və diş daşları bakteriya və mikroorqanizmlərin üzərini örtür, isti və yumşaq mühit onların fəaliyyəti artır.

Bəyaz və sağlam gülüş qazanmaq üçün həmişə yeni, effektiv və müasir metodlarla ağız boşluğunun gigiyenası lazımdır. Diş əti və diş xəstəliklərinə daha qısa desək infeksiyaya qarşı mübarizə aparmaq üçün ən mühüm amillərdən biri ağız boşluğunun gigiyenası və profilaktikasıdır.

yətinin aktivləşməsinə və çoxalmasına səbəb olur.

Bundan başqa, daima yumşaq və yarı yumşaq qidaların qəbulu da diş ərpi və daşlarının yaranmasına səbəb olur.

Nə qədər ki, daşlar var, o deməkdir ki, o qədər də dişlərdə kariyes boşluqları (dişin çürüməsi), diş ətində şişkinlik və ağrı var, eyni zamanda qanaxmalar, pis qoxular və xoşagəlməz görüntü vardır.

İlk görünüşdə zərərsiz görünən diş daşları, ağız boşluğunda ümumiyyətlə orqanizmdə bir sıra problemlərə gətirib çıxarır. Bunlardan biri diş əti xəstəlikləridir ki, onun bir sıra əlamətləri vardır: qanaxma, şişkinlik, çənədə sızıltı, pis qoxu və s.

Diş əti xəstəliklərinin qarşısı alınmadıqda, tədricən diş əti çəkilir, dişlərin laxlaması və tökülməsinə səbəb olur. Bu zaman qidanın natamam çeynənməsi daxili orqanlara və həzm sisteminə mənfi təsir göstərir. Məsələn, mədə və bağırsağın sekretor pozulmasına səbəb olur. Daxili orqanlara da zərbə vurur.

Ağız boşluğunun gigiyenası, həm də daxili orqanların gigiyenası deməkdir.

Diş əti xəstəlikləri zamanı stomatoloq tərəfindən tez bir zamanda diş ərpi və diş daşları kənarlaşdırılır. Lazım gəldikdə isə diş ətinin medikamentor, yəni dərmanlarla müalicəsi aparılır.

Professional profilaktika zamanı tez bir zamanda diş ətində iltihab, şişkinlik, qızartı, ağrı keçir, dişlər parlaq və açıq rəngli görünür.

Ümumiyyətlə, ağız boşluğu üzvlərinin xəstəlikləri polietoloji xəstəlikdir. Yəni bir çox səbəblərdən yarana bilər. Məsələn: mədə-bağırsaq, sinir-sistemi, qan və endokrin sistemi xəstəlikləri zamanı, Ca və F çatışmazlığı.

Bundan başqa orqanizmin ümumi vəziyyəti, yaş, irsi meyillilik, düzgün olmayan qidalanma, stres, vitamin çatışma-

mazlığı faktorları da səbəb ola bilər.

Ağız boşluğu gigiyenası və profilaktikasına əməl edilmədikdə yaranan xəstəliklərdən biri də kariyesdir, yəni diş çürümələri. **Kariyes** - dişin sərt toxumalarının tədricən dağılmasıdır. Daha çox yayılmış xəstəlikdir. Yer kürəsi əhəlisinin 98%-ni təşkil edir. Həm uşaqlarda, həm də böyüklərdə olur. Ən çox böyük azı dişlərinin çeynəmə səthində yaranır. Kariyes polietoloji xəstəlik olduğu üçün bununla bağlı bir sıra nəzəriyyələr vardır. Bunlardan biri: dişlər vaxtlı-vaxtında yuyulmadıqda dişlərin çeynəmə səthindəki qabarıqlarının arasına dolmuş qida hissəcikləri tədricən çürüyür və turş mühit minanın parçalanmasına səbəb olur. Proses tədricən dişin sərt toxumalarının bütün qatlarına keçir və ağırlaşmalara səbəb olur. Məsələn: sinirin iltihabı, diş kökünün iltihabı və s. Nəticədə dişlərdə xoşagəlməz hissiyyatın artması, soyuq və istidən və s. ağrılar baş verir.

Diş çürümələrinin qarşısı vaxtında alınarsa ağırlaşmaların qarşısı alınar. Kariyes hələ qədimdən və müvəffəqiyyətlə qarşısı alınan xəstəlikdir. Ağrıyan zaman diş həkiminə müraciət edin.

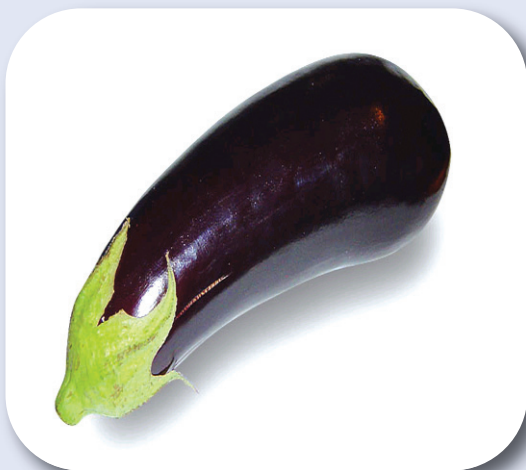
Bütün bu proseslər uşaqlarda və hamilə qadınlarda daha sürətli gedir. Bunun üçün onlar diş həkiminin nəzarəti altında olmalıdırlar.

İnsanın həkimə müraciəti mütəmadi olarsa və diş fırçasından vaxtlı-vaxtında istifadə, diş xəstəliklərinin kontrol altında saxlamaqla sağlam dişlər əldə etmək olar. Nə qədər tez müraciət etsəniz, o qədər tez effekt almaq mümkündür.

Heç bir problem olmadıqda ildə iki dəfə stomatoloqa müraciət etməklə, normal ağız boşluğu əldə etmək olar!

BADIMCANIN İNSAN ÜÇÜN FAYDALARI

Qanda, qaraciyərdə, böyrəklərdə xolesterin azaltmaq qabiliyyətinə malikdir, orqanizmdən oksalat turşusunu xaric edir. Badımcanın aterosklerozda, qaraciyər, böyrək xəstələrində, podagralarda (bədəndə maddələr mübadiləsinin pozulması nəticəsində əmələ gələn oynaq toxuma xəstəliyi) istifadə etmək tövsiyə olunur.

BADIMCAN RULETİ

Lazım olan ərzaqlar:

Badımcan
Sarımsaq
Qoz
Mayonez
Bitki yağı
Biraz keşniş və şüyüd

Hazırlanması:

Bunun üçün iri badımcan daha yaxşıdır. Badımcanı uzununa kəsib duzlayın. Acılığı çıxmaq üçün 2-3 saat saxlayın. Sonra badımcanı yuyub qurudun və bitki yağında qızardın. İstisti bir tərəfini mayonezlə sürtüb üstünə xırdalanmış qoz, sarımsaq və göyərti tökün.

Badımcanı rulet şəklində bükün. Bunu soyuq yemək daha yaxşıdır.

Nuş olsun!

ŞAFTALILI VƏ BANANLI RULET

Lazım olan ərzaqlar:

3 yumurta
1 stəkan şəkər tozu
1 stəkan un
1 vanil
0,5 qabartma tozu
Yarım çay qaşığı duz

İçi üçün:

1 stəkan şaftalı cemi
1 stəkan üyüdülmüş fındıq, 10-15 ədəd
ağardılmış bütöv fındıq
0,5 stəkan pudra şəkəri.

Hazırlanması:

1. Duz, şəkər tozu, yumurtalar qarışdırılır, ağarana qədər çırpılır. İçərisinə un, qabartma tozu, vanil əlavə olunur.

2. Dörd künc bir list yağlanır, üzərinə yağlı perqament kağızı qoyulur. Yağlı kağızın üzəri də yağlanır. Hazırladığımız xəmiri listə tökürük, üzərinə də üyüdülmüş fındıq tökdükdən sonra sobaya qoyuruq. Yüksək atəşdə bişirilir. 10 dəqiqədən

sonra sobadan çıxarılır. Nəmli bir parça üzərinə başaşağı qoyulur. Yağlı kağızı üzərini zədələmədən çıxarıyıq.

3. Tez üzərinə şaftalı cemi töküüb, yayırıq. Ortasına bananı və fındıqları yerləşdirdikdən sonra sarımağa başlayırıq. Soyuduqdan sonra parçanın arasından çıxarıb üzərinə pudra şəkəri səpib süfrəyə veririk. **Nuş olsun!**

İNCƏLİK SALATI

Lazım olan ərzaqlar:

Kartof
Duzlu xiyar
Təzə xiyar
Çuğundur
Yumurta
Kök
Yaşıl soğan
Şüyüd
Mayonez
Xama (smetan)
Duz, istiot

Hazırlanması:

Bütün tərəvəzlər bişirilir. Duz, istiot yaddan çıxmasın. Bişmiş tərəvəz sürtgəcin böyük gözündən keçirilir. Göyərtini xırdalayın. Yaxşı olar ki, təzə xiyarı əvvəldən sürtkəcdən keçirib ılıyın içinə qoyun (suyu süzülmək üçün). Sonra

tərəvəzi lay-lay yığın:

1-ci lay
kartof, duzlu xiyar, mayonez, üstə yaşıl soğan
2-ci lay
çuğundur, mayonez, şüyüd
3-cü lay
yumurta, təzə xiyar, mayonez, yaşıl soğan
4-cü lay
kök, xama, şüyüd. **Nuş olsun!**

EVİMİZİN BİR HİSSƏSİ MƏTBƏX

Mətbəx evimizdə qidaların saxlandığı, yeməklərin hazırlandığı, yemək yeyildiyi bir yerdir. Mətbəx evin gözəl mənzərə olan bir hissəsində, uyğun bir formada, lazımı böyüklükdə olmalıdır.

İki və daha çox mərtəbəli evlərdə mətbəx üst mərtəbədə olarsa yemək qoxuları evin içinə yayılmadan çölə çıxar.

Mətbəx pəncərələrinin geniş olması mətbəxin işıqlandırılmasına və havalandırılmasına kömək edər.

Qapı və pəncərələr üzbəüz olarsa, hava cərəyanı ilə yemək qoxuları tez çıxa bilər.

Mətbəxin yemək otağına yaxın olması evə qonaq gəldiyində süfrə hazırlığı üçün çox rahat olar.

Mətbəxin mavi rəngli olması evə girən milçəkləri qaçırır, yaşıl rəng gözləri dinləndirdiyi üçün mətbəxlərinizdə bu rənglərdən istifadə olunmasını məsləhət görürük.

Mətbəxinizin hər zaman təmizliyinə diqqət edin. Bu sağlığınız üçün çox önəmlidir. Mətbəxinizin hər zaman təmiz qalması günlük, həftəlik, aylıq və mövsümlük işlərlə mümkündür.

Günlük işlər:

- 1 Çirkli əşyaların yuyulması
- 1 Qaz sobasının və qab yuyulan yerin təmizlənməsi
- 1 Alət və əşyaların müntəzəm bir şəkildə yerinə qoyulması
- 1 Rəflərin sahmana salınması
- 1 Masanın təmiz saxlanılması
- 1 Soyuducuda olan qidaların yoxlanılması

- 1 Yerin süpürülməsi
- 1 Zibil qutusunun boşaldılması kimi işlərdir

Həftəlik işlər:

- 1 Qaz sobasının daha diqqətli təmizlənməsi
- 1 Soyuducuda buz varsa, buzların əridilməsi
- 1 Çörək və şirniyyat qutularının, qırıntılarının yığılması, təmizlənilib, havalandırılması
- 1 Qapı, pəncərə elektrik lampalarının tozunun alınması
- 1 Mebellərin, rəflərin təmizlənməsi
- 1 Pəncərə şüşələrinin silinməsi
- 1 Yerin künc-bucağının təmizlənməsi kimi işlərdir.

Aylıq işlər:

- 1 Ərzaqların yoxlanılması
- 1 Bitən ərzaqların alınıb yerinə qoyulması
- 1 Ərzaq qutularının, bankaların, torbaların yuyulması, quruduqdan sonra ərzaqların yerləşdirilməsi kimi işlərdir.

Mövsümlük işlər:

- 1 Pərdələrin yuyulması
- 1 Mətbəx divarlarının və tavanının yuyulması
- 1 Mətbəx mebellərinin, stol-stulun və əşyaların lazım olan yerlərinin təmir etdirilməsi və ya təzələnməsi.
- 1 Mətbəxdə saxlanılan quru ərzaqların günəşə çıxarılıb, havalandırılması.

NƏZAKƏT QAYDALARI

Başqasına telofonla zəng edəcəyimiz vaxtı yaxşı bilməliyik. Vacib bir işimiz və ya sözüümüz yoxdursa axşam və yemək saatlarında zəng etməməliyik.

Telefonla danışan iki şəxsin arasına girməməli, başqasının danışqlarını dinləməməliyik.

Telefonun dəstəyini qaldıran kimi özümüzü tanıtmalıyıq. Qarşı tərəfin səhv nömrə yığdığını düşündüyümüz vaxt "səhv yığmısınız" deyib dəstəyi yerinə qoymamalıyıq. Bunun əvəzinə "bağışlayın, hər halda səhv nömrə yığmısınız" demək nəzakətli bir davranışdır.

Avtobus, təyyarə kimi nəqliyyat vasitələrində mobil telefondan istifadə etmək sərnişinlərin həyatını təhlükəyə atmaqdır. Bu qaydalara riayət etməyən yaxınlarımızı və sərnişinləri nəzakətli bir şəkildə xəbərdar etməliyik.

Telefonda çox uzun danışmamalıyıq. Vacib məsələləri telefonla bildirib, problemləri üz-üzə görüşərək həll etmək daha yaxşı olar.

Avtomobil idarə edərkən mobil telefonla danışmağın qəzalara səbəb olacağını bilməliyik.

GÖYƏRÇİN

SÜLHÜN RƏMZİDİR

Göyərçinin 250-yə yaxın növü mövcuddur. Göyərçinlər yaz aylarında yumurtlayır və bala verirlər. Erkək göyərçinlər bala çıxardıqları əraziləri başqa erkək quşlardan qoruyurlar. Ümumiyyətlə, erkək quş bala çıxarma ərazilərinə keçərək dişi quşla birləşir. Dişi quş iki yumurta yumurtlayır. Yuvalarını ağac budaqları, qaya dəlikləri, bəzən də torpaq üzərində qururlar. Göyərçin yuvaları çox sadə olur. Samandan, çör-çöpdən hazırlanmış kiçik bir yuvaları olur. Dişi və erkək göyərçinlər növbə ilə yumurtanın üzərinə yatırlar. Yumurtanın üstündə kürt yatma günü 15 gündür. Balaları yumurtadan tüksüz olaraq çıxır. Gözləri qapalı olur, quşcuğazlara ata-anaları baxır. Gözləri 5-6 gün içərisində açılır. Bir aylıq quşların bütün tükləri çıxmağa başlayır, uçmağa başlayırlar. Dimdikləri çox yumşaq olur. Yem yeyə bilməzlər. Ata və ana tərəfindən qidalanırlar. Dimdiklərinin möhkəmlənməsi 40 gün çəkir. Quşcuğazlar beləcə yeməyi və uçmağı öyrənirlər.

Göyərçinlərdə su içmə adəti digər quşlardan fərqlənir. O biri quşlar bir udum su alaraq başlarını yuxarıya doğru qaldıraraq içirlər. Ancaq göyərçinlər burun dəliklərini də suya salaraq və yemək borusundakı tüklərin köməyi ilə əmələk içirlər. Bu xüsusiyyət sadəcə göyərçin sinfindən olan quşlara aiddir.

Göyərçinlər balalarını yemləmək üçün "göyərçin südü" adlanan bir selik çıxarırlar. Balaları yumurtadan çıxana qədər bu seliklə qidalanırlar. Sonra ata-analarının qursaqlarında üyütdükləri və yarı əzilmiş olan toxumlarla qidalanırlar. Bala quşlar dimdiyini ata-anasının ağzına salaraq onları qusdururlar. Beləcə bu seliyi alırlar. "Quş südü" adıyla tanınan bu selik yalnız bir həftə müddətində olur.

Üç səmavi dində göyərçin sülhün rəmzi kimi əks olunmuşdur. Tövratda Nuh (ə.s) tufanın dayanıb-dayanmadığını öyrənmək üçün bir göyərçin uçurur. Göyərçinin ağzında zeytun budağıyla geri döndüyünü gördükdən sonra tufanın dayandığını başa düşürlər. Sonra da sülhün rəmzi olaraq tanınmağa başlanılır. Xristianlıq dinində də göyərçinin özünəməxsus mənası var. İncildə İsa (ə.s)ın başına qonan müqəddəs ruhun göyərçin olduğu bildirilmişdir.

İslamiyyətdə Hz.Məhəmməd (s.ə.s) Qureyşlilərdən qaçarkən Sevr mağarasında gizlənmişdi. Mağaranın girişi hörümçəklər tərəfindən torla örtülmüşdü. Bir göyərçin də yuva quraraq peyğəmbərimizi xilas etmişdi. Göyərçin ailəyə bağlılığın da rəmzidir. Bir könüldən digərinə sevgi və barış götürən quş mənasına da gəlir.

HAQSIZLIQ

Müəllim iki
şagirdinə
qəzəblənir və 50
dəfə adlarını yaz-
mağı söyləyir.
Şagirdlərdən
biri bu qərarı
qəbul etmir:

-Müəllim, bu haqsızlıq deyilmi?
-Niyə haqsızlıqdır?
-Onun adı Əli, mənimki isə
Əbdürrəhmandır.

BİLMƏCƏLƏR

Hansı peşənin sahibləri iş başında
olarkən müştərilərinin ağzı açıq qalır?
(Dış həkimlərinin)

Hər zaman eyni yerdə duran, amma
qalxan, azalan şey nədir?
(Termometr)

Yer kökünün gözlərə xeyirli olmasına
aid ən yaxşı dəlil nədir?
(Dovşanın eynək taxmaması)

Saat nəyə görə təhlükəlidir?
(İçində əqrəb olduğuna görə)

Xanım içəridə, saçları çöldə
(Qarğıdalı)

Ən dərddli çiçək hansıdır?
(Qızılgül: çünki tikanları var)

Balıqlar nə üçün danışmırlar?
(Su udmamaq üçün)

Qapı arxasında tullu gəlin
(Süpürgə)

O otağın içində, otaq onun içində
(Güzgü)

Muhammed Hakan ASLAN

Meşələrin şahı olan aslan dəhşətli səslər çıxarır, qarnını doyurmaq üçün özündən gücsüz heyvanları ovlamağa davam edirdi. Ondan canını qurtarmaq çox çətin idi.

Günlərin bir günü, dağ keçiləri, tülkülər, dovşanlar, zürafələr və başqa heyvanlar yığılıb bunun qabağını almaq qərarına gəldilər.

Birlikdə aslanın hüsuruna gedib:

- Şah sağ olsun, biz belə qərara gəldik ki, hər gün ölüm qorxusu ilə yaşamaqdansa, içimizdən birisini könüllü olaraq qurban verək. Beləcə, siz də, heç yorulmazsınız, ovunuz ayağınıza qədər özü gələcək, biz də sıra bizə gələnə qədər qorxudan uzaq yaşayacağıq.

Şah bu təklifə razılaşdı.

Nəhayət, aradan günlər keçdi və qurbanolma sırası dovşana gəldi. Yazıq dovşan ölümdən çox qorxurdu, öz ayağıyla gedib aslanın pəncələri arasında can verməyə heç cürə razı olmurdu. Birdən ağına gözəl bir fikir gəldi. Meşədə bir az oynayıb gedişini gecikdirdikdən sonra aslanın hüsuruna getdi. Aslanın qarnı boş və qəzəbli

idi.

- Nə üçün gec gəldin?-deyə qışqırdı.

Dovşan boynunu büküb:

- Şahım heç soruşmayın dedi, yolda gələrkən başqa bir aslan gördüm, Şah olduğunu söyləyib sizin haqqınızda olmayan sözlər söylədi, əlindən çox çətinliklə çıxdım.

Şah aslan daha da çox qəzəbləndi.

-Kim bu alçaq!-deyə kükrədi. Deyəsən canına yazığı gəlmir. Gedək də cəzasını verim...

Dovşan qabaqda, aslan arxada yola düşdülər. Bir az gedəndən sonra dərin bir quyunun yanında dayandılar.

Dovşan:

-Baxın sizi təhqir edən yalançı aslan bu quyunun içindədir.

Aslan quyuya əyilib baxdıqda su üzərində əks edən şəklini gördü. Qışqıraraq çıxırmağa başladı. Sudakı əksi də eyni şəkildə qışqıraraq çıxırdıqda canından keçib buz kimi suyun içinə atıldı. Kiçik bir dovşan tərəfindən aldadıldığını hiss etdiyində artıq iş-işdən keçmişdi.